

EL MIRALL

Núm. 114

500 PTA / 3,01 Euros

Dossier

*Totes les espècies
en vies d'extinció
de les Balears*

Entrevista

*Pilar Costa:
«El Govern ha fet
un esforç per
millorar el
finançament
dels consells»*

Reportatge

*Siría, un país
per veure
i per viure*

Seccions: itineraris • art • cinefàgia • llibres • la botiga

Mallorca neta i natural

Els 365 dies de l'any treballam per a la gent de Mallorca i per al medi ambient.

Treballar per al medi ambient vol dir treballar en positiu en les nostres tasques de cada dia com a empresaris, com a treballadors, com a alumnes, com a professors, en els serveis públics, en els serveis particulars, a la casa i a l'empresa, a la ciutat i a la natura.

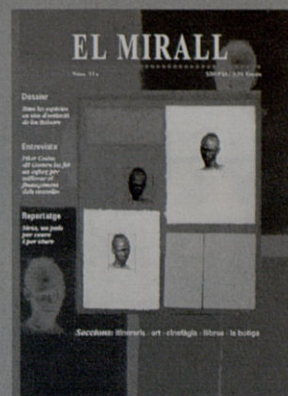
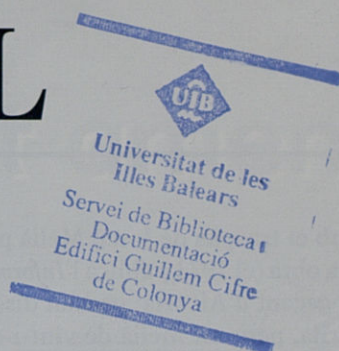
Treballar per al medi ambient en positiu és una actitud ètica davant la vida per garantir el present i el futur del nostre país.

Consell de Mallorca
Departament de Medi Ambient i Natura

*Mallorca,
neta i natural*

EL MIRALL

EDITORIAL

MELIÀ / A LA TERRA DELS AVIS I DEL PARE

4

DOSSIER

BIODIVERSITAT AMENACADA

5

NOTES LITERÀRIES

PERE ROSSELLÓ BOVER: CARTES SOTA EL SIGNE DE L'ABSENCIA

24

REPORTATGE

JOAN MANRESA: VEURE/VIURE SIRIA

26

ENTREVISTA

ANTONI OLIVER: PILAR COSTA, PRESIDENTA DEL CONSELL D'EIVISSA I FORMENTERA

29

SOCIETAT

JOANA MAS: MICHAEL CAGAN, INVENTOR, DISSENYADOR I PINTOR

36

TENDÈNCIES

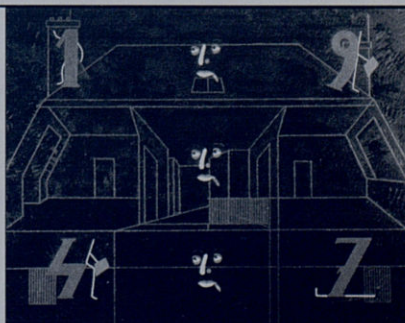
ITINERARIS: GASPAR VALERO

CINEFÀGIA: MATÍAS VALLÉS

ART: CRISTINA ROS

LLIBRES: BIEL MESQUIDA

LA BOTIGA: EL MIRALL

40

REVISTA CULTURAL
Agost 2000 · Núm. 114

Edita:
OBRA CULTURAL BALEAR

Publica:
Associació EL MIRALL
C/ de la Impremta, 1, pral. 2^a
07001 Palma
President: Ferran Gomila
Editor: Antoni Mir

Producció, administració i publicitat:

C/ de la Impremta, 1, pral. 2^a
Tel.: 971 72 59 37

Telefax: 971 71 93 85

Apartat de correus 179
07080 Palma

Delegació a Barcelona:

C/ de la Montcada, 20
(Palau Dalmau)
08003 Barcelona

Delegació a València:

C/ de Moratín, 15
46001 València

Web i adreça de l'OCB a Internet

<http://www.portal.com/ocb>

Correu electrònic:

ocb@ibernet.com

Director:

Gaspar Valero

Director adjunt:

Antoni Llompart

Redactora en cap:

Joana Mas

Secretari de redacció:

Tomeu Martí

Consell de redacció/

col·laboradors

Antoni Oliver

Biel Mesquida

Pere Rosselló Bover

Antoni Mir

Antoni Llompart

Joana Mas

Publicitat: Santi Adrover

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels autors.

Coberta: Dolors Sampol

Fotos: Pep Pastor

Disseny: Marco Spinazzola

Maquetació i fotocomposició:
Ecogràfic

Impressió:

Xisco Arts Gràfiques

C/ del Baix Riera, 1-A, Palma

Tel.: 971 47 57 54

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5104846053

Melià

Amb el traspàs de Josep Melià perdem, sobretot, la seva presència. Un simple repàs a la seva obra (el 1973 publicà l'*Informe sobre la llengua catalana*) editada ens fa estimar l'alçada del gegant d'Alcortà: podran discutir-li aspectes parcials o generals de la seva producció escrita, però un Melià de vint-i-quatre anys va fer-nos, als mallorquins, la gràcia d'una imatge de nosaltres mateixos, l'oferta d'una visió comprensiva del passat i, per tant, del present i del futur d'aquesta –i vet aquí el miracle– nació. Ni tots els pobles ni totes les èpoques han tengut la mateixa sort.

Després del col·lapse polític, intel·lectual i moral de la Guerra Civil i de la infinita dictadura, el mallorquinisme reneix, neix! amb *Els mallorquins*. Hem sentit a dir sovint que si el País Valencià existeix és gràcies a Joan Fuster. Si més no en aquest sentit, cívic i polític, Mallorca i les Balears existeixen gràcies a Josep Melià. El mallorquinisme polític contemporani és genèticament melianesc, Josep Melià i Pericàs és l'ADN que lliga i encadena la nostra manera de veure el món i la marca congènita és ben visible més enllà dels límits estrictes del nacionalisme. Hauria de tornar a néixer perquè això canviàs i de tians de la real en neix un cada cent anys i quasi mai sura.

Autor ingent i versàtil, en temps d'humanitats decretals i manyuclades, a poques vides els és tan aplicable la màxima: res d'humà no li era estrany. Fou advocat i periodista, i les seves columnes seran de consulta obligada per als historiadors que vulguin entendre les Balears a la fi del segle XX, com per exemple el rèquiem pel canyellisme. Sentí l'obligació de divulgar la història i la geografia del seu país, d'entendre l'art, d'assajar pensaments per escrit, de teixir ficcions més enllà de la vida, de fer novel·les.

Polític, demòcrata i nacionalista. Tot alhora: aprofità les esclatxes del franquisme per arribar a les Corts espanyoles, intentà enlairar el globus autonomista a les primeres eleccions generals a Mallorca i fracassà. Fou governador general de la Catalunya tot just autònoma. La seva incorporació a Unió Mallorquina ajuda a entendre la transformació d'un partit que havia estat infeudat pel PP en una força nacionalista decisiva per trencar l'hegemonia conservadora a les Balears.

Però la vida de Josep Melià no pot ser encabida ni en els escrits que ens ha llegat ni en el relat de les accions que va dur a terme, la vàlua de la seva humanitat només pot ser ponderada pel dol que ha deixat entre la gent que el va conèixer, el regal de la seva conversa l'intuírem per l'aparador de la televisió, el fruit de les seves accions perviu en les esperances d'aquest poble.

A la terra dels avis i del pare

El Ple de l'Ajuntament de Llucmajor del darrer 27 de juliol, de manera gairebé unànime amb el vot de tots els partits (PP, PSOE, PSM i UM, partit que va presentar la moció) i amb l'excepció de la mateixa ASI, el líder de la qual no hi va comparèixer, ha reconegut que l'OCB "és una associació fonamental en la defensa de l'ús de la nostra llengua a les nostres illes, tant en el passat com en el present". Tres mesos abans, amb els vots del PP i ASI, el Ple havia aprovat una moció de condemna contra l'OCB per 'xenòfoba'.

L'actitud ferma de la societat llucmajorera davant una declaració del tot inqualificable, el rebuig per acord de Plens d'importants ajuntaments com els de Pollença i Felanitx, Inca i Esporles, aquests dos darrers amb els vots del PP, l'allau de crítiques procedents de tot Mallorca incloent claustres de centres escolars, i una primera rectificació feta pel coordinador general del PP Mari Cardona en carta adreçada al president de l'entitat cultural, han fet que el PP de Llucmajor rectifiqui una actitud injusta i equivocada i, per una vegada, que es desmarqui obertament del seu soci *ultra*. De fet, es fa mal d'entendre per a moltes persones aquest pacte llucmajorer entre el PP i un partit que se situa més enllà de l'Estatut d'Autonomia, de les més elementals normes de convivència i que agita de manera irresponsable l'enfrontament entre dues comunitats lingüístiques.

Biodiversitat amenaçada

Dossier

Del voltor a les sargantanes, el procés d'extinció d'algunes espècies a commogut l'opinió pública i el perfil dels grans rapinyaires ha donat ales, a les Balears, a un dels moviments ecologistes més forts d'Europa.

Tenim descrites, arreu del món, 248.000 plantes multicel·lulars, 47.000 fongs, 750.000 insectes, 1.000 virus, 9.000 aus, 4.200 amfibis, 6.300 rèptils, 4.000 mamífers, 19.000 peixos i 50.000 mol·luscs. Hom calcula que el ritme d'extinció d'espècies és de 150.000 cada any, la immensa majoria desapareixen per sempre abans d'haver estat descobertes per l'home. La gran extinció es produeix, sobretot, als grans boscos tropicals, però és un fenomen que, a una altra escala, podem trobar a casa nostra. El fenomen de l'extinció accelerada d'un gran nombre d'espècies ha potenciat el debat entorn del concepte de biodiversitat, és a dir, la varietat d'espècies amb les quals compartim la Terra i la varietat d'ecosistemes existents.

Les illes Balears, contra el que afirmen els tòpics, no són unes terres espectacularment diverses quant a fauna i flora. Com totes les illes del Mediterrani, serveixen una relació directa entre la superfície i el nombre d'espècies que fa que, compa-

rativament, siguin més pobres en aquest sentit que les àrees continentals. Tampoc no són excessivament originals: no tenim cap mamífer endèmic viu, tot just un amfibi, un parell de rèptils i algunes plantes. Un patrimoni escàs i valuós que paga la pena conservar. L'arribada de l'home a les Balears, fa devers 7.000 anys, va suposar la substitució de bona part de la fauna preexistent i, alhora, la introducció de nombroses espècies continentals. Tots els mamífers terrestres autòctons varen desaparèixer i les sargantanes i els ferrerets de Mallorca només varen quedar als illots que envolten l'Illa i en alguns torrents de la Serra. La desaparició de la major part de la fauna autòctona ha anat acompanyada de la introducció d'espècies al·lòctones, encara que, en algun cas, com és el de les aus, l'home ha fet desaparèixer un nombre d'espècies superior al que ha introduït. A partir de la romanització, sobretot, les Balears s'organitzen com un espai d'aprofitament agrícola i ramader

i aquesta manera que ha tingut l'home d'usar la terra ha predominat fins a l'actualitat, en què les Illes han esdevingut un vast espai urbà i periurbà, determinat pels usos turístics i residencials. Les àrees dites naturals, sotmeses a una intensa pressió, d'extensió sovint exigua i mancades de continuïtat, poden roman-dre com a espais de conservació a efectes purament paisatgístics, sense que hi sigui garantida la pervivència de les espècies que hi habiten, si no és al preu d'una intensa activitat conservacionista.

Des de la Serra al fons del mar, el manteniment de la biodiversitat és la descripció d'una agonia: des de la precària supervivència del ferreret als gorgs de la Tramuntana, fins a la introducció de l'alga invasora *Caulerpa taxifolia* en detriment dels prats de posidònia; des del retrocés de la milana a Menorca, fins a l'aparició del cadàver atropellat d'un mart que feia trenta anys que es donava per extingit a Eivissa. Del voltor a les sargantanes, el procés d'extinció d'algunes espècies ha commogut una part de l'opinió pública i el perfil dels grans rapinyaires ha donat ales a un dels moviments ecologistes més forts d'Europa. El debat és viu, però l'extinció avança.

La toponímia i la literatura, culta i popular, i fins i tot algunes fotografies ennegrides, ens parlen de vells marins i d'àguiles marines, de garses i de gralles, espècies que romanen en el record.

«No hi ha milana pollera / ni mostel que els pugui haver», deia Maria Antònia Salvà d'una llocada venturera de la marina de Lluçmajor. Avui no caldria que els polls de lloca fos-

sin especialment hàbils, perquè la milana ja ha desaparegut del Migjorn i del Llevant de Mallorca. Simplement, no hi ha milana pollera.

A l'esquerra i sobre aquestes línies, imatges de Mallorca. A la portada del dossier, una composició fotogràfica feta a partir de fullatons editats pel Gob i el Govern balear.

SYPE CONSUM

PRIMERA CADENA MALLORQUINA DE SUPERMERCATS

TELÈFON D'ATENCIÓ AL CLIENT: **902 42 42 60**

Els mamífers

GUILLERM X. PONS

Al llarg del temps tots els elements de l'ambient que ens envolten han estat subjectes a canvis. Encara que sembli que allà on hi ha muntanyes sempre n'hi ha hagut o que les plantes i els animals sempre hagin estat iguals, sabem ben cert que això no ha estat així. La geologia, el clima, la geografia, la fauna, la flora, han estat subjectes a molts de canvis, i de fet els processos als quals estan sotmesos no s'han aturat mai; avui en dia continuen, com sempre ho han fet.

Des que les Balears poden ser considerades illes tenim un seguit de proves sobre la composició de la seva fauna. Aquestes proves vénen donades, i les coneixem, gràcies a les restes paleontològiques. Les excavacions paleontològiques ens subministren restes fòssils d'animals que ja no es troben a les Balears. La fauna prehumana estava constituïda per una conjunt de mamífers terrestres que amb l'arribada de l'home a les Balears es va extingir per complet. Única-

ment els mamífers voladors, les ratapinyades, han pogut perviure a aquest recanvi faunístic.

La legislació autonòmica, estatal i internacional (distintes directives de la Unió Europea, així com convenis internacionals) és la que marca l'estatus de conservació de les distintes espècies. En l'àmbit estatal, la Llei 4/1989, de conservació dels espais naturals i de la flora i fauna silvestres, estableix el marc jurídic en matèria de conservació de la naturalesa i ordenació dels recursos naturals. El 30 de març de 1990, es publicà (Decret 439/90) el Catàleg Nacional d'Espècies Amenaçades. És a partir de 1996 quan, en principi d'una manera tímida, se n'inicià la revisió amb la inclusió d'una espècie i la descatalogació d'una altra. El 1998 es posà en marxa una assistència tècnica per revisar-lo en profunditat i és a partir d'aquest moment quan de forma regular es presenten al Comitè de Fauna i Flora (Comissió Nacional de la Natura-

lesa) propostes de catalogació, recatalogació i descatalogació.

Però de fet molts dels instruments per a la conservació d'espècies o d'hàbitats existeixen gràcies a directius o convenis internacionals. Els convenis de més renom i que de fet són més utilitzats per a la protecció dels mamífers són el Conveni de Bonn, de Berna, el CITES (o Conveni de Washington) i la Directiva Hàbitat.

Pel que fa als mamífers de les Balears i en relació amb la legislació estatal: el vell marí (*Monachus monachus*) és l'única espècie de mamífer que està inclosa en la categoria en perill d'extinció. La iubarta (*Megaptera novaeangliae*) està inclosa en la categoria «sensible a l'alteració de l'hàbitat» i totes les ratapinyades, en la categoria d'interès especial.

El vell marí

Nombrosos topònims de la costa de les Balears donen fe de la presència històrica del vell marí a les nostres illes. Durant la primera meitat del segle XX està documentada la captura, per arma de foc o per arts de pesca, de nombrosos exemplars. Però encara és possible, molt de tant en tant, l'observació d'algun exemplar divagant per les aigües de les Balears. Les dades d'observació més recents corresponen a l'any 1990 en aigües de Cabrera, l'any 1995, a Formentera, l'any 1997, a la zona d'Artà. Els exemplars divagants observats a les aigües de les Balears són, segurament, provinents del nord d'Àfrica, on encara es troba una població indeterminada de vells marins. Des de la Conselleria de Medi Ambient s'han elaborat documents sobre l'estudi de viabilitat de la recuperació del vell marí a les Balears. Les seves conclusions són esperançadores, però cal assegurar la conservació de l'hàbitat amb zones de reserva integral

Dofis *Tursiops truncatus*.

en els seus zones de repòs i reproducció i no entrar en conflicte amb interessos turístics (iots d'esbarjo) o de pesca que en farien inviable la recuperació.

La iubarta

La iubarta (*Megaptera novaeangliae*) és una espècie d'aparició molt esporàdica a la Mediterrània. La seva presència ha estat citada en comptades ocasions i se'n coneixen dues úniques observacions documentades a la Mediterrània ibèrica. La primera correspon a un grup de dos individus, possiblement mare i cria, observats l'any 1985 prop de les costes del nord de Mallorca. És una espècie molt amenaçada a la Mediterrània occidental.

Les ratapinyades

Un altre grup de mamífers que no cal oblidar són les ratapinyades. S'ha confirmat la presència a les Balears de fins a 15 espècies, totes incloses en l'apartat d'interès especial en la Llei 4/1989. Els ambients més estudiats fins ara havien estat les cavitats, però hi ha zones com són les àrees forestals, penysa-segats i cruïres (àdhuc marins) i les zones més humanitzades que aporten noves informacions sobre la composició faunística de les illes i el seu estatus. Totes són insectívores i se'n coneixen extincions locals degudes a distintes causes: la visita continuada a cavitats de manera que se n'impedeix la hibernació, el pesticides que eliminen els insectes, la seva font d'alimentació i, el que possiblement sigui el més greu, l'estrès hídric que sofreixen, que tal vegada és el factor més determinant del seu declivi.

Els cetacis

Les aigües que envolten les illes Balears formen una de les regions més productives de la Mediterrània ibèrica. A causa de la situació geogràfica i dels fenòmens oceanogràfics propis de la mar balear i de la franja sud de la conca occidental de la Mediterrània, aquesta àrea té unes característiques físiques òptimes per a la majoria dels cetacis. La situació allunyada de la costa continental de les illes Balears i el

fet que es troben rodejades d'una plataforma continental relativament estreta afavoreix la presència d'una gran diversitat d'espècies de cetacis. Les espècies més comunes són: el dofí llistat (*Stenella coeruleoalba*), el mular o dofí gran (*Tursiops truncatus*), el dofí comú (*Delphinus delphis*), el dofí de Risso o cap d'olla (*Grampus griseus*), el cap d'olla (*Globicephala melaena*), el catxalot (*Physeter macrocephalus*) i la balena franca (*Balaenoptera physalus*).

El dofí llistat és el cetaci més abundant i té una distribució contínua, a partir de la isòbata de 200 metres. La seva presència a la plataforma continental és excepcional, encara que es pot trobar en el canal entre Mallorca i Menorca. El mular és l'espècie més comuna de cetaci a les aigües costaneres de les illes Balears, ja que hi té una població resident; aquesta població es distribueix prop de la costa, per sobre de la plataforma continental; en aigües exteriors la seva presència és esporàdica i poc freqüent. El dofí comú hi és poc abundant i la seva repartició és irregular; ocupa un ambient paregut al dofí llistat, si bé la seva densitat relativa és major al sud de les illes Balears i en aigües obertes de gran profunditat que en altres parts del rang de la seva àrea de distribució; sovint forma grups mixtos amb el dofí llistat. El dofí de Risso és una espècie comuna en aquesta àrea, i ocupa aigües exteriors a la plataforma continental; és una espècie de talús, abundant en aigües situades en la isòbata dels 1000 metres; té una distribució contínua i la seva densitat relativa és alta. El cap d'olla és un cetaci poc abundant i de presència imprevisible; habita en aigües obertes, exteriors a la plataforma continental i allunya-

des de la costa; els encallaments i avistaments d'aquesta espècie han estat més freqüents durant aquests darrers anys, encara que no se'n coneix la densitat relativa a l'àrea. La balena de Cuvier (*Ziphius cavirostris*), malgrat ser una espècie

El dofí llistat es pot trobar al canal entre Mallorca i Menorca

considerada poc abundant, té un màxim d'encallaments a les Balears. Això pareix indicar que la seva presència és més habitual en aquestes aigües del que el registre d'avistaments de l'espècie indica. Aquesta àrea inclou dues zones principals de relleu submarí accidentat, el canal d'Eivissa i el canal de Mallorca, amb una profunditat superior a 500 metres. Aquests canals constitueixen zones de pas hi ha presència de grans cetacis com el catxalot i la balena franca. El catxalot, malgrat comptar amb una densitat relativa baixa, és una espècie habitual i se n'ha efectuat un gran nombre d'avistaments, encallaments i captures incidentals. La freqüent presència de cries i individus joves en captures incidentals indica que es tracta d'un àrea important per a aquesta espècie. En general, els catxalots estan associats a aigües profundes i zones de talús continental, en especial en aigües circumdants d'Eivissa i Mallorca. La balena franca comuna és una espècie estacional,

Ratapinyada petita de muntanya.

és abundant en primavera, durant la migració cap al nord, i a l'estiu. Té una distribució variable, però la seva presència està associada a àrees de surgència i a altres fenòmens oceanogràfics relacionats amb una elevada producció de zo-

utilitzar al llarg de l'any un ampli ventall d'ormetjos, alguns dels quals són molt específics. Els pescadors es queixen que els dofins mulars, dels quals hi ha una població relativament important a les Illes, acudeixen sovint a menjar als tremalls de malla més fina, utilitzats sobretot durant els mesos de tardor per a la captura dels molls (*Mullus*

barbatus). Durant aquestes visites provoquen trencaments d'importància considerable als arts. Sembla que la mortalitat de dofins és deguda als arts de pesca. El nombre total de dofins morts anualment s'aproxima als 30 animals, xifra que podria ser no sostenible per a la població local de mulars, composta probablement per uns pocs centenars d'individus. Algunes vaixells de deriva italians han treballat en les proximitats de les Illes per capturar el peix espasa. Durant els darrers anys diversos vaixells han estat localitzats al sud de les illes de Cabrera, Formentera i Eivissa, així com al voltant de l'illa de Menorca. Nombrosos cetacis han aparegut morts en aquesta zona com a conseqüència de la interacció amb aquesta pesqueria, i en particular un nombre important de catxalots, molts dels quals juvenils. El nombre de captures accidentals a la mar balear no ha estat determinada, però és probable que siguin suficientment elevades com per produir efectes ne-

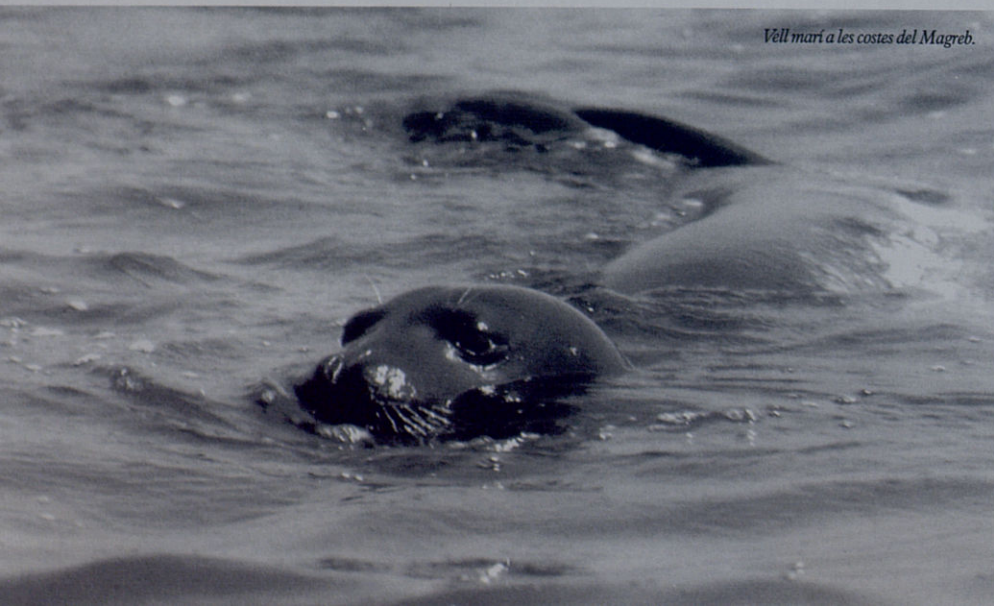
gatiu en les poblacions locals. Les aigües de les illes Balears estan menys contaminades que les de zones veïnes del litoral ibèric. El desenvolupament industrial i agrícola de les Balears és moderat, i la seva principal font de riquesa és el turisme. Això explica que els nivells de compostos organoclorats detectats en el teixit adipós d'exemplars de dofins llistats encallats a les Illes siguin entre dos i quatre vegades menors que la mitjana dels trobats en exemplars de característiques biològiques comparables (sexe, edat, etc.) provinents de la costa catalana.

Un cas curiós és el del mart d'Eivissa o fagina (*Martes foina*). El mart d'Eivissa és notablement més petit que l'espècie peninsular, probablement com a conseqüència de la seva evolució en condicions d'insularitat. S'ha de recordar que aquesta espècie fou introduïda a Eivissa per l'home. Ha estat considerada com a extingida durant quasi 30 anys, però recentment se n'han trobat exemplars atropellats i altres restes de la seva presència actual a Eivissa. Aquesta subespècie viu als pinars, zones ruderals, cruïes i entrades de coves, tot fugint de zones antròpiques. És un carnívor, però els canvis estacionals també es veuen reflectits en grans canvis en la seva dieta. A la tardor consumeix molts més fruits i això fa que sigui un excel·lent dispersor de llavors. La causa del seu declivi i de la seva presumpta extinció fou deguda, segurament, a la pressió dels pel·leters murcians que periòdicament visitaven l'illa. Actualment, s'està treballant per avaluar l'estatus de les seves poblacions.

A les illes Balears, hi ha fins a 15 espècies de ratapinyades

oplàncton. A la Mediterrània ibèrica la presència de balena franca és important durant la primavera i principi d'estiu. La migració estacional s'inicia aproximadament durant el mes de febrer, quan les balenes comencen a aparèixer al sud de les illes Balears i al canal d'Eivissa. Inicien el seu desplaçament cap al nord, més o manco paral·lel a la costa peninsular. En endinsar-se al canal d'Eivissa, el flux migratori compacta els grups d'animals i això fa que s'acostin més a terra (peninsular). No és rara la col·lisió de balenes amb vaixells. No obstant això, no es té constància de cap encallament a les costes de les Balears (sí a la costa catalana). Durant l'hivern la presència de balenes franques disminueix dramàticament i queden pocs individus a la zona. Pel que fa als problemes de conservació dels cetacis, l'activitat pesquera a les Balears es caracteritza principalment pel predomini de la flota artesana i per la gran varietat d'arts utilitzats. Una mateixa embarcació pot

Vell marí a les costes del Magreb.

A les illes Balears comptam amb una fauna i flora peculiar, amb multitud d'endemismes. La fauna n'és el més abundant, amb prop de 300 espècies endèmiques. S'han descrit distintes subespècies de mamífers com és: el mart de Menorca (*Martes martes minoricensis*); la geneteta d'Eivissa (*Genetta genetta isabellae*); la rata de coa blanca de Formentera (*Eliomys quercinus*

ophiurae); la rata aranyera de Menorca i el rat grill d'Eivissa (*Crocidura graveolens balearica* i *Crocidura russula ibicensis*, respectivament); el ratolí de rostoll d'Eivissa i el de Formentera (*Apodemus sylvaticus eivissensis* i *Apodemus sylvaticus frumentariae*, respectivament) i el ratolí domèstic d'Eivissa (*Mus spretus parvus*). Això vol dir que tenim una diversitat biològica

ca, una biodiversitat, prou important per realitzar tots els esforços necessaris, individuals i col·lectius, per conservar-la.

***Guillem X. Pons és professor del Departament de Ciències de la Terra de la UIB**

Conveni internacional	Data de ratificació per l'Estat espanyol
Conveni internacional per a la regulació de la caça de balenes (Washington, 1946)	Instrument d'adhesió de 6.7.1979 (BOE núm. 202, de 22.8.80)
Conveni sobre les zones humides d'importància internacional (Ramsar, 1971)	Instrument de ratificació de 18.3.1982 (BOE núm. 199, de 20.8.82)
Conveni sobre la protecció del patrimoni mundial, cultural i natural (París, 1972)	Instrument de ratificació de 18.3.1982 (BOE núm. 156, de 1.7.82)
Conveni internacional sobre el tràfic d'espècies de fauna i flora salvatge en perill (Washington, 1973)	Instrument de ratificació de 16.5.1986 (BOE núm. 181, de 30.7.86)
Conveni per a la protecció del medi marí i del litoral de la Mediterrània (Barcelona, 1976)	Instrument de ratificació de 17.12.1976 (BOE núm. 44, de 21.2.78)
Conveni sobre la conservació d'espècies migratòries que pertanyen a la fauna silvestre (Bonn, 1979)	Instrument de ratificació de 22.1.1985 (BOE núm. 259, de 29.10.85)
Conveni sobre la conservació de la vida silvestre i del medi natural d'Europa (Berna, 1979)	Instrument de ratificació de 13.5.1986 (BOE núm. 235, de 1.10.86)
Conveni de les Nacions Unides sobre el dret del mar (Montego Bay, 1982)	Instrument de ratificació de 20.12.1996 (BOE núm. 39, de 14.2.97)
Conveni sobre la diversitat biològica (Rio de Janeiro, 1992)	Instrument de ratificació de 16.11.1993 (BOE núm. 27 d'1.2.94)

RATAPINYADES DE LES ILLES BALEARS

NOM CIENTÍFIC	NOM COMÚ
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	Ratapinyada de ferradura grossa
<i>Rhinolophus mehelyi</i>	Ratapinyada de ferradura mitjana
<i>Rhinolophus hipposideros</i>	Ratapinyada de ferradura petita
<i>Myotis myotis</i>	Ratapinyada gran
<i>Myotis nattereri</i>	Ratapinyada de Natterer
<i>Myotis capaccinii</i>	Ratapinyada de peus grans
<i>Myotis emarginatus</i>	Ratapinyada de Geoffroy
<i>Barbastella barbastellus</i>	Ratapinyada de bosc
<i>Pipistrellus khulii</i>	Ratapinyada petita de vores clares
<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	Ratapinyada petita comuna
<i>Hypsugo savii</i>	Ratapinyada petita de muntanya
<i>Eptesicus serotinus</i>	Ratapinyada dels graners
<i>Plecotus austriacus</i>	Ratapinyada orelluda
<i>Miniopterus schreibersii</i>	Ratapinyada de cap gros
<i>Tadarida teniotis</i>	Ratapinyada de coa llarga

Dofí comú.

Jove de mar.

Ratapinyada de cova.

Les fotografies d'aquest article han estat reproduïdes del llibre Les espècies protegides, de Josep Amengual, editat per la Conselleria d'Agricultura i Pesca.

Els ocells

JUAN SALVADOR AGUILAR

A les nostres illes la influència de l'home sobre els ecosistemes naturals ha estat tan profunda des de tan antic que les espècies que avui en dia podem veure són les que, d'una manera o una altra, han sabut adaptar-se als canvis que hem provocat. Els que no n'han estat capaços s'han extingit, això és un fenomen general i prou conegut a moltes illes.

Bona part de les extincions de què tenim notícia arreu del món eren espècies insulars. Tenim proves de l'extinció a les nostres illes d'algunes espècies d'ocells coincidint amb l'arribada de l'home, és el cas d'un rapinyaire de mida i aspecte impressionant, l'àguila marina (*Haliaetus albicilla*, no s'ha de confondre amb l'àguila peixatera), que es trobava a Eivissa i semblava que va criar fins al segle passat a la Dragonera. Altres aus extingides a Mallorca durant la colonització humana són algunes espècies de còrvids, com la garsa (*Pica pica*) i les gralles (gènere *Pyrhacorax*). Aquestes darreres extincions són difícils d'explicar perquè aquestes espècies semblen adaptar-se prou bé als canvis provocats per l'home i són molt abundants al continent. A

més dels canvis al paisatge i als ecosistemes insulars que van implicar la ramaderia i l'agricultura, hi ha moltes espèci-

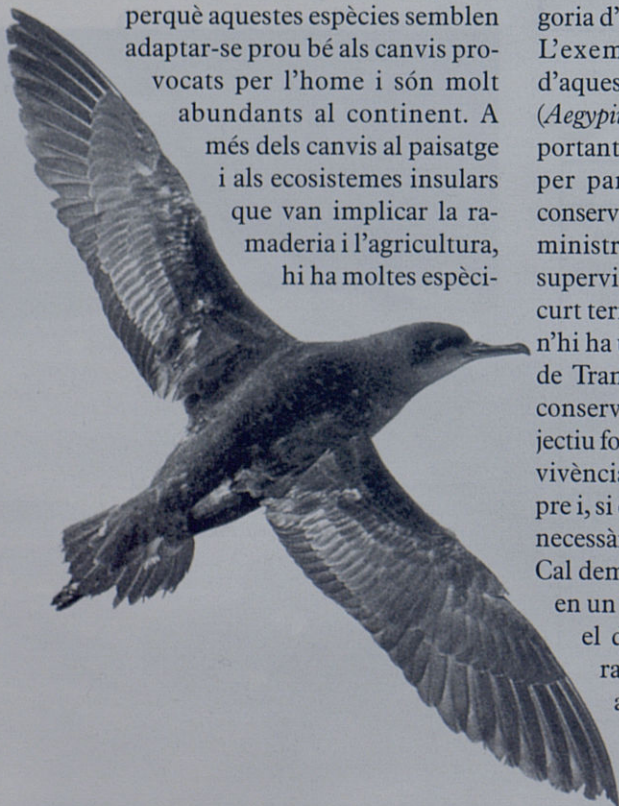
es que han patit i pateixen la persecució directa per part de l'home. Tant si es tracta d'espècies comestibles (aquest concepte està poc definit a les Pitiüses, on es caçava i menjava pràcticament qualsevol au) com si es tracta de competidors per la caça o indesitjables depredadors dels animals domèstics. Els rapinyaires són probablement el grup més afectat per aquesta persecució directa, que, en temps recents, ha arribat a fer desaparèixer l'Àguila reial (*Aquila chrysaetos*) i l'Àguila coabarrada (*Hieraaetus fasciatus*) a Mallorca i les darreres parelles d'Àguila peixatera a Eivissa.

Per a totes aquestes espècies ja hem arribat tard. La seva tornada només és possible amb programes de reintroducció molt costosos i que requereixen unes condicions ambientals que tal vegada ja no tenim. A les Balears aquesta solució només s'ha emprat amb dos ocells aquàtics dels quals parlarem més endavant. Parlem de les que encara no han desaparegut, però s'acosten perillosament a la categoria d'extintes.

L'exemple més conegut dins d'aquest grup és el voltor negre (*Aegypius monachus*), objecte d'importants esforços de conservació per part, al principi, de grups conservacionistes i després de l'Administració. Avui en dia, la seva supervivència sembla garantida a curt termini perquè es calcula que n'hi ha uns 60 exemplars a la serra de Tramuntana. Però la feina de conservació té sempre com a objectiu fonamental garantir la supervivència de les espècies per sempre i, si és possible, sense que sigui necessària la intervenció humana. Cal demanar-se si això és possible en un hàbitat tan modificat com el del voltor. Com sobreviuran els voltors mallorquins a la Serra si s'abandona la

ramaderia extensiva? Com passa a molts d'altres voltors, el seu món agrícola i ramader està canviant a un paisatge destinat a l'oci i a les segones residències. Ara per ara, el seu futur depèn en bona part de la política de subvencions a la ramaderia de la CE i de les menjadores artificials que la Conselleria de Medi Ambient manté a la Serra des del 1987. Una artificialització que contrasta amb la imatge romàntica d'aquest gran ocell en el poema de Costa i Llobera. Però quan hi ha la responsabilitat de fer sobreviure una espècie perquè en puguin gaudir les properes generacions, les solucions poden ésser decebedores per als puristes. Com a exemple curiós podem citar el pla de recuperació d'un dels rapinyaires més amenaçat de món, el xoriguer de l'illa Maurici. S'ha aconseguit que un ocell, del qual van arribar a quedar només quatre exemplars i que semblava lligat als darrers reductes de selva humida d'aquesta illa, s'habitui a criar als hàbitats urbans (als arbres dels parcs i jardins) amb èxit. Segurament seria millor deixar de destruir la selva, però com a solució realista per a una situació d'emergència sembla que funciona.

Respecte a l'àguila peixatera (*Pandion haliaetus*), a Mallorca i Menorca queden menys d'una vintena de parelles d'aquest fascinant rapinyaire (per cert, que semblaria més lògic dir-li pescadora que no peixatera, peixater és el qui ven el peix i pescador el qui l'agafa). La destrucció del litoral per la pressió constructora i les carreteres han reduït molt el seu hàbitat. A tota la costa de les Balears són freqüents els llocs que conserven el topònim de «es Niu de s'Àguila», testimoni de temps millors per a aquesta espècie. A Menorca la situació sembla que ha millorat respecte als primers anys vuitanta; la vigilàn-

cia per evitar les molèsties prop dels nius i la instal·lació de nius artificials comencen a donar els fruits.

Un altre rapinyaire que ha patit darrerament una forta disminució tant a Mallorca com a Menorca (a Eivissa no cria) és la milana (*Milvus milvus*). A Menorca ha passat d'ésser un dels ocells més comuns i característics del camp a comptabilitzar-se'n només una desena de parelles a tota l'Illa. A Mallorca la població és encara més reduïda. Ha desaparegut de la serra de Llevant i de la Marina de Lluçmajor i ara només es troba a la zona central de la serra de Tramuntana. Ha patit greument el problema del verí, com el volor, i a més, les col·lisions amb les torres de la xarxa elèctrica de baix voltatge sembla que han provocat un mortaldat de la qual no s'ha pogut recuperar. Les menjadores artificials, el mateix que amb el volor negre, tracten d'evitar el perill del verí, que està tornant a ser utilitzat il·legalment a molts de vedats de caça. D'altres han estat objecte de caça indiscriminada i així tenim que la baldritja balear (*Puffinus mauretanicus*), un ocell marí que és una de les poques espècies d'ocell endèmic de les nostres illes, era un dels components habituals dins la dieta tradicional de les Pitiüses. La seva població ha minvat fins a ser considerat recentment en perill d'extinció. Les causes no són prou clares, però la persecució pel consum humà n'ha estat indubtablement una de les més importants, també sabem que pateixen la depredació per part de moixos orats, les rates i altres depredadors introduïts per l'home.

La llei espanyola obliga les administracions autonòmiques a redactar plans de recuperació per a aquelles espècies que es trobin en perill d'extinció. Dins aquests plans es concreten les mesures que es prendran per garantir-ne la supervivència, així com les accions de seguiment i estudi que es consideren necessàries. Entre les mesures ha de figurar la conservació del seu

hàbitat, però també, si es troba necessari, d'altres més intervencionistes. La més coneguda pel públic és la reproducció en captivitat per a la reintroducció, perquè suposa una manipulació directa dels animals i permet conèixer de prop unes espècies molt minvades i esquivades. Dins dels ocells aquàtics tenim dos exemples de reintroducció d'espècies esvaïdes: l'ànnera de cap blanc (*Oxyura leucocephala*) i el gall faver (*Porphyrio porphyrio*), un gruiforme que va desaparèixer de l'Albufera a principis d'aquest segle, probablement a causa de la caça abusiva. Totes dues han estat reintroduïdes amb exemplars de la Península i ja crien al parc natural de l'Albufera de Mallorca.

Hi ha motius per a l'optimisme. Un cas interessant és el de la gavina corsa o gavina de bec vermell (*Larus audouinii*), que als anys setanta es considerava la gavina més rara del món i que ara es pot observar a moltes platges de les Balears a darrera hora de l'horabaixa arreplegant restes de menjar que deixen els banyistes. De vegades la pròpia capacitat d'adaptació d'una espècie ens sorprèn, però continua essent necessari garantir el suficient hàbitat de nidificació per a aquesta espècie, molt afectada per les molèsties a les seves colònies. Pot succeir que s'incorpori a la nostra fauna un ocell en perill, com per exemple la sel·la marbreca (*Marmaronetta angustirostris*), una anàtida amenaçada arreu del món i que només es troba a la península Ibèrica i a l'oest de la Xina. Va criar almanco una vegada al Salobrar de

Campos a finals dels seixanta i recentment a l'Albufera de Mallorca. Per altra banda, alguns ocells considerats en perill arreu d'Europa tenen poblacions importants a les Balears i resulta sorprenent per a l'aficionat a l'ornitologia llegir dins l'Annex I de la Directiva Aus (la llista de les espècies considerades prioritàries per la UE) els noms del sebellí (*Burhinus oedicnemus*), del corb marí (*Phalacrocorax aristotelis*) i d'altres com la verola (*Anthus campestris*), la cucullada (*Galerida theklae*) o la terrola (*Calandrella brachydactyla*). Encara que aquestes aus a les Balears siguin fins i tot abundants, hem de prendre consciència que som els responsables de la conservació d'unes poblacions molt importants dins el context europeu.

***Juan Salvador Aguilar és biòleg.**

A l'esquerra, una baldritja.
Reproducció d'un fullletó editat pel Govern balear i l'organització SEO/BirdLife.

A dalt, un gall faver.
Reproducció d'un fullletó editat per la Conselleria de Medi Ambient.

A baix, una milana.
Reproducció d'un fullletó editat pel Gob.

“*Hem viscut per salvar-vos
els mots,
per retornar-vos el nom
de cada cosa.*”

Salvador Espriu

Fidels a la nostra inquietud i vocació de suport a diferents manifestacions culturals, a GRUP ENHER patrocinem la MOSTRA DE REVISTES EN CATALÀ 1997. I felicitem a totes elles per l'energia amb la que divulguen la nostra llengua.

GRUP ENHER, PATROCINADOR DE LA MOSTRA
DE REVISTES EN CATALÀ

 Grup
enher

Els peixos

ISABEL MORENO

El mal ús que l'home ha fet, i continua fent, de la mar, tant dels organismes, animals i plantes, com dels fons i de les aigües, ha produït una gran deterioració, que en molts de casos ha causat la desaparició d'espècies. Algunes d'aquestes han estat víctimes de la caça o de la pesca selectiva, com és el cas d'algunes espècies de balenes a escala mundial o del peix guitarra a les costes de les Balears. El nombre d'individus capturats és tal que no permet que els que queden restableixin la població. Algunes vegades no és tan sols el nombre d'individus pescats, sinó l'edat i, per tant, la grandària. Si es pesquen exemplars petits, que encara no s'han reproduït, en causam la desaparició, perquè no permetem que es reproduïxin i amb cada jove que es pesca s'està retirant de la població a més d'ell tots els seus possibles descendents.

Altres vegades el procés és més indirecte. Una espècie desapareix perquè s'ha pescat en excés una altra espècie o unes altres espècies que són el seu aliment o perquè s'ha desequilibrat el sistema, de tal manera que ha fet augmentar el nombre d'enemics o la quantitat d'una altra espècie amb la qual entra en competència.

L'activitat humana afecta el medi marí de moltes maneres i el du cap a una deterioració i una desaparició d'hàbitats, de tal manera que causa, alhora, la desaparició de les espècies que no poden sobreviure en aquestes condicions. Aquesta deterioració es manifesta alguns cops en el mal estat de l'aigua: contaminació, terbolesa, aparició de marees roges, etc.; altres cops, en trencament i distorsió dels fons, i d'altres, en captures passives dutes a ter-

me per restes o arts prohibits o mal usats.

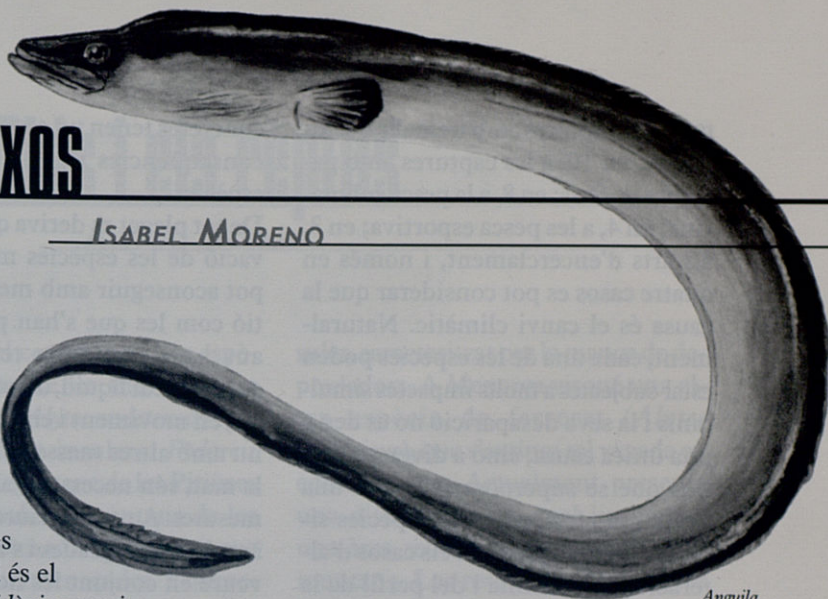
Un dels exemples més espectaculars a les aigües costaneres del Mediterrani és el dels prats de *Posidònia oceanica* que, en les seves múltiples funcions, hi ha la d'oferir substrat, recer i aliment a una gran varietat d'espècies. A més a més, són el lloc on ponen i crien moltes altres que, un cop que han assolit certa talla, surten del prat a repoblar les aigües properes. Entre aquestes espècies n'hi ha bastants que tenen interès comercial, tant de peixos com de crustacis i mol·luscs. A causa de tants d'atacs als prats deguts als arts d'arrossegament, als fondeigs d'embarcacions, a l'ofegament per trasllats d'arena, etc. aquests s'han fet més clars i han anat desapareixent. En desaparèixer el prat, també han desaparegut moltes espècies que només poden viure a l'empara d'aquest tipus de vegetació.

Un cas molt peculiar de les nostres costes és que entre la fauna i la flora que acull el prat hi ha moltes espècies de conquilla, esquelet i closca o d'altres estructures dures. Un cop morts els organismes les parts blanques desapareixen, mentre que les dures es mantenen fins que els moviments de l'aigua les fragmenten i les roden. Aquestes partícules d'arena d'origen biològic constitueixen aproximada-

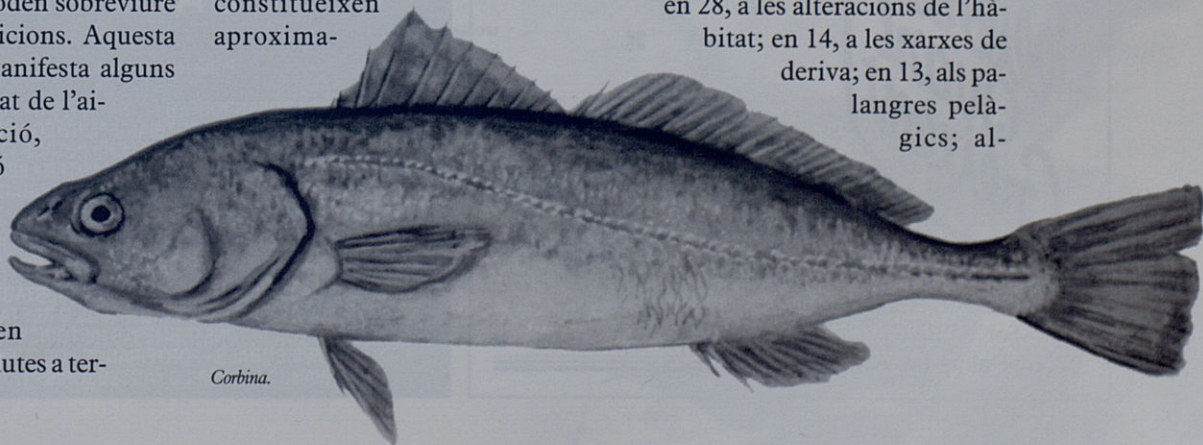
dament el 70% de l'arena de les nostres platges. Naturalment, si desapareix el prat, també desapareixen aquestes espècies que l'habituen i, per tant, la font de formació d'arena que, tard o d'hora, s'hauria dipositat a les nostres platges per reposar la quantitat que el vent, l'aigua i l'ús humà s'endú.

Recentement, les conselleries de Medi Ambient i d'Agricultura i Pesca han publicat la *Llista vermella dels peixos de les Balears*. En aquest interessant treball es diu que de les 408 espècies de peixos marins citats al mar balear, 745 estan amenaçades. D'aquestes, 7 estan completament extingides, com la saboga i l'esturió; 10 estan en perill crític, com l'amploia i la corbina; 14 estan en perill, com l'anguila i la mussola; 30 són espècies vulnerables, com el verat i el peix lluna; 12 espècies estan amenaçades, com el cap-roig i el raor i una depèn de conservació. Aquests xifres parlen per ells soles, però encara resulta major l'interès de l'estudi de les causes: es considera que en 33 dels casos aquest estat de les espècies és degut a la sobrepesca;

en 28, a les alteracions de l'hàbitat; en 14, a les xarxes de deriva; en 13, als palangres pelàgics; al-

Anguila.

Corbina.

tres 13, a captures amb tremalls o semblants; en 10, a les captures amb palangre de fons; en 8, a la pesca submarina; en 4, a la pesca esportiva; en 3, als arts d'encerclament, i només en quatre casos es pot considerar que la causa és el canvi climàtic. Naturalment, cada una de les espècies poden estar subjectes a molts impactes simultanis i la seva desaparició no es deu a una única causa, sinó a diversos motius que se superposen. També una causa pot afectar moltes espècies simultàniament, com en els casos d'alteracions de la línia i del perfil de la costa i a pertorbacions a les desembocadures, albuferes, construccions costaneres, cales i platges on unes actuacions molt

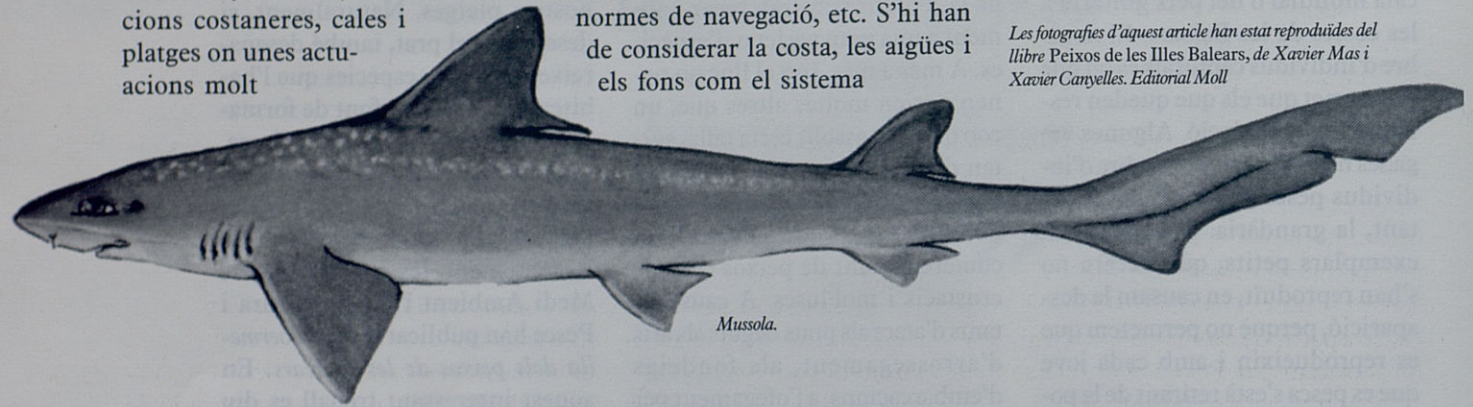
concretes tenen un espectre ampli de conseqüències i afectes nombroses espècies.

De tot plegat es deriva que la conservació de les espècies marines no es pot aconseguir amb mesures de gestió com les que s'han pres per a les aus i els mamífers terrestres. En aquest medi líquid, dissolvent universal, en moviment i en contacte continu amb altres masses d'aigua, que és la mar, són necessaris altres tipus de mesures. Aquestes hauran de ser molt àmplies i integrades i s'hi han de preveure en conjunt les normes de gestió pesquera i els plans costaners, el seguiment de la qualitat de l'aire, les normes de navegació, etc. S'hi han de considerar la costa, les aigües i els fons com el sistema

indivisible que és. Per a aquest tipus d'aproximació global, les reserves marines, de certa amplitud, que contenguin distints hàbitats han demostrat ser una mesura eficaç, però evidentment no l'única, i sempre ha d'anar acompanyada d'una planificació ambiental integrada.

***Isabel Moreno és catedràtica de Biologia Marina de la UIB.**

Les fotografies d'aquest article han estat reproduïdes del llibre Peixos de les Illes Balears, de Xavier Mas i Xavier Canyelles. Editorial Moll

Mussola.

Carrer d'en Rubí, 5
Tel. 71 38 21
07002 Palma (Mallorca)

LLIBRES DE TOTS
ELS PAÏSOS
CATALANS

LLIBRES INFANTILS
I JUGUETES

LLIBRES DE TEXT

DISCOS I CASSETTES

SERVEI
DE LLIBRES
ESTRANGERS

Pianos Can Garcias

Pere Josep Garcias

C/ Joan Maura, Bisbe, 10 - Palma (Mallorca)
Tel. i Fax: 46 20 16

**VENDA DE PIANOS
VERTICALS I DE COA**

Primeres marques europees

BLÜTHNER • BÖSENDORFER • C. BECHSTEIN • FEURICH • FÖRSTER
FURSTEIN • GAVEAU • GROTRIAN-STEINWEG • HOFFMANN • IBACH
KEMBLE • KINGSBURG • OTTO-BACH • PETROF • PFEIFFER • PLEYEL
RAMEAU • RÖNISCHE • RÖSLER • SAUTER • SEILER • SCHOLZE
STEINGRAEBER & SÖHNE • WAGNER • WEINBACH • ZIMMERMANN

Especialistes en pianos per a professionals i pianos d'estudi
El millor servei post-venda. Més de 50 anys d'experiència

AFINACIONS • REPARACIONS • RESTAURACIONS
LLOGUER DE PIANOS NOUS O RESTAURATS
INSTRUMENTS HISTÒRICS
(CLAVICÈMBALS • FORTEPIANOS • ORGUES LITÚRGICS)
PIANOS ELÈCTRICS • ACCESSORIS • TRANSPORTS

Els amfibis i els rèptils

ÁLVARO ROMÁN

La fauna herpetològica (amfibis i rèptils) de les Balears està limitada a un conjunt relativament modest d'espècies, repartides de forma desigual a les Illes i amb origen diferent. Els amfibis i rèptils de les nostres illes han acusat de manera important les transformacions experimentades pel territori. Una definició prèvia per entendre la història biològica i la situació actual de la nostra fauna és la del concepte d'endemisme. Vull donar aquesta definició perquè és important per comprendre aquest escrit i també algun llibre sobre endemismes. Una espècie endèmica és bàsicament aquella peculiar d'una determinada localitat o àrea de distribució, entesa com a originària d'un sol indret. El concepte està molt lligat al procés d'especiació a partir de canvis genètics, però ho deixarem així. Per entendre el que comentarem més endavant, els endemismes balears són aquelles espècies que només es troben a les Illes. Les espècies endèmiques són les millors indicadores de l'estat dels nostres ecosistemes. Ecosistemes primigenis comptaran amb percentatges d'espècies endèmiques molt superiors als espais degradats. El grau d'endemicitat de la fauna herpetològica de les Balears és baix. Això és un indicatiu de l'alteració de la fauna d'aquestes illes: no ens trobam davant una fauna realment insular, si no davant un conjunt que inclou restes de fauna autòctona i fauna continental introduïda. Dos rèptils i un amfibi són endèmics. Està ben demostrat que l'origen de bona part de l'herpetofauna baleàrica és artificial. Segons el registre fòssil del quaternari, el més probable és que la major part de l'herpetofauna balear (3 amfibis i 10 rèptils) hi sigui present a causa d'haver-la introduït deliberadament o accidental. Aquesta introducció pot haver tengut motius culturals, religiosos o econòmics i el període màxim de presència d'aquestes espècies a les Balears pot ser de 8.000 (inici aproximat de la navegació en-

tre les Illes i el continent). Les espècies autòctones de les Illes són, per tant, el ferreret (*Alytes muletensis*) i les dues sargantanes insulars: *Podarcis pityusensis* o sargantana de les Pitiüses i *Podarcis lilfordi* o sargantana de les Balears. Aquestes són les espècies que es troben més amenaçades. Concretament l'estat de conservació actual del ferreret i algunes subespècies de sargantanes és en perill d'extinció, segons la classificació de la Unió Internacional per a la Conservació de la Natura (IUCN). Els illots que envolten les Balears constitueixen un ecosistema particular. Als distints illots s'han descrit 42 subespècies de sargantanes de les Pitiüses i 29 subespècies de la sargantana de les Balears, en general es corresponen a les poblacions de cada illot. Aquest extraordinari polimorfisme és degut a la fixació d'alguns canvis genètics potenciada per com són de reduïdes les poblacions. L'espècie *Podarcis lilfordi* s'extingí a Mallorca i Menorca a causa de la introducció d'espècies depredadores per part de l'home, i sobrevisqueren únicament als illots. Per la seva banda, a l'illa d'Eivissa viu la subespècie *Podarcis pityusensis* que hi és molt abundant i sense amenaces aparents. El ferreret és un endemisme mallorquí, els ancestres del qual colonitzaren les Balears fa uns 6.000.000 d'anys. L'espècie va evolucionar en un ambient in-

sular, caracteritzat per la manca de depredadors. A Menorca visqué una altra espècie de ferreret (*Alytes talaoticus*), que s'extingí tal vegada en època romana. Actualment, presenta una distribució relictual limitada a una àrea reduïda de la serra de Tramuntana. Les restes fòssils trobades indiquen que, abans de la arribada de l'home, la distribució de l'espècie era per tota l'illa. Actualment, l'espècie es troba de forma característica en un sòl biòtop: els estrets barrancs de Tramuntana. Aquests indrets són inacessibles per a la majoria de vertebrats que actualment viuen a Mallorca. La regressió de l'espècie, igual que la de les sargantanes, va ser deguda històricament a la introducció de fauna aliena als ecosistemes insulars, principalment serps i mamífers com el mostel. Actualment, es troba en curs d'aplicació un pla de recuperació de l'espècie, finançat pel Govern balear i altres entitats, que es basa en l'extensió de la població a partir d'exemplars criats en captivitat. El resultat més destacat del Pla de recuperació del ferreret és l'existència actual de 7 poblacions noves creades a partir dels animals criats en captivitat. Cada any es fan recomptes sistemàtics dels individus a totes les poblacions existents i les perspectives actuals d'increment del nombre de poblacions són bones. Tot això no és una garantia de futur per a l'espècie. Hi ha algu-

Ferreret. Reproducció de Quaderns de Natura (nº5), editat per la Conselleria d'Agricultura.

nes deficiències importants quant al coneixement de l'ecosistema i de l'espècie que requereixen esforços considerables en el camp de la recerca per poder assegurar la conservació del ferreret. Les sargantanes estan mancades del seu pla de recuperació i ja és ben hora que tinguin una protecció d'acord amb el seu delicat estatus de conservació. Vuit subespècies de sargantana de les Balears i dues de sargantana de les Pitiüses es troben en perill d'extinció. La subespècie *Podarcis lilfordi rodriguezi* ja es troba extinta. Els illots, encara que durant mil·lennis s'han salvat de les espècies introduïdes per l'home de manera que s'han protegit aquests tresors zoològics, avui tenen problemes que poden afectar les poblacions de sargantanes (rates, col·leccionistes, etc.). Aquestes poblacions són en ocasions molt petites i una perturbació temporal pot suposar el cop decisiu i la desaparició d'un nou element de la nostra fauna, d'un nou endemisme, quelcom irreplicable, per sempre. No podem acabar aquest capítol sense mencionar les altres espècies d'amfibis i rèptils que encara que no estan tan amenaçats i que viuen a les Balears i formen la majoria dels que poblen les Illes. Pel que fa als amfibis, hi ha el granot (*Rana perezi*), el més abundant i conegut arreu; el granot arbori (*Hyla meridionalis*) present a Menorca; i el calàpet (*Bufo viridis*), que viu a Mallorca, Menorca i Eivissa i el declivi del qual és molt preocupant. En matèria de rèptils, hi ha la tortuga d'aigua (*Emys orbicularis*), present a estanys i albuferes de Mallorca i Menorca; les dues espècies de tortuga terrestre: *Testudo graeca*, present a Mallorca i Formentera, i *Testudo hermanni*, a Mallorca i Menorca; el

popular dragó (*Tarentola mauritanica*) i el dragonet (*Hemidactylus turcicus*) presents arreu; la serp de garriga (*Macropododon cucullatus*) i la serp d'aigua (*Natrix maura*), presents a Mallorca i Menorca, i la serp blanca (*Elaphe escalearis*), present a Menorca, i dues sargantanes introduïdes: la sargantana mora (*Lacerta perspicillata*) i la italiana (*Podarcis sicula*) a Menorca.

Les tortugues

Les tortugues marines no es poden considerar com a pertanyents a la fauna balear de la mateixa forma que altres rèptils i amfibis enumerats anteriorment, sobretot si tenim en compte que actualment és molt rar que es reproduïxin a les nostres costes. De fet, bona part de les cites assenyalades fins avui no corresponen a aquells llocs on viuen, sinó a aquells llocs on moren. No obstant això, aquestes espècies no poden oblidar-se ni han de ser oblidades a l'hora de parlar dels rèptils amenaçats de les nostres illes. La tortuga marina més coneguda és la tortuga boba (*Caretta caretta*). Aquesta espècie de distribució circumglobal es troba en aigües temperades, tropicals i subtropicals. Encara que actualment no es reproduïx a les nostres costes, aquestes tenen una elevada concentració de tortugues en l'època estival. El principal problema que afecta aquesta espècie a les nostres costes és la pesca accidental per palangres, principalment. Es calcula que per aquest art són capturats més de 15.000 exemplars anuals a les costes mediterrànies. La categoria de protecció d'aquesta espècie és indeterminada. La segona espècie de tortuga marina citada a les Balears és la tortuga llaüt (*Dermochelys coriacea*). És present a gairebé tots els mars del glo-

bus, entre els 71° de latitud nord i els 47° de latitud sud. Al mediterrani es troba sempre en baixes densitats. Està considerada una espècie en perill per l'UICN. La seva principal amenaça és la pèrdua dels seus llocs de nidificació, a causa de la urbanització de les platges. Fa pocs anys va arribar una tortuga llaüt de gran grandària a les costes de Calvià. L'animal era viu, però va morir als pocs dies. La tortuga verda (*Chelonia mydas*) és la tercera espècie de tortuga marina que s'ha pogut citar a les Balears. La seva àrea de distribució inclou tots els mars tropicals i subtropicals del Planeta. Es coneixen més de 150 platges de posta, algunes localitzades a països de la conca Mediterrània, com Turquia, Israel, Egipte i Xipre. Només se'n coneix una observació a les Balears. La tortuga verda és la més aprofitada des del punt de vista econòmic, car se n'utilitza la carn, els ous, la pell i amb alguns cartílags s'elaboren les famoses sopes de tortuga. Per aquesta raó els efectius de l'espècie s'han reduït de forma alarmant. L'espècie està qualificada com en perill per l'UICN. La llista d'espècies animals en perill d'extinció no és quelcom per estar orgullosos. És com una llista de malalts terminals. Del que sí hem d'estar orgullosos és de tenir aquestes espècies de gran valor en el nostre territori i, per tant, la responsabilitat de conservar-los. És la nostra contribució a la conservació de la biodiversitat global. L'objectiu: que amb el temps desapareguin d'aquesta llista maleïda.

***Álvaro Román és biòleg de l'Associació de la recuperació del ferreret.**
E-mail: ferreret@readysoft.es

Sargantana de les Balears.
Reproducció de Les
espècies protegides, de
Josep Amengual, llibre editat
per la Conselleria
d'Agricultura.

El patrimoni vegetal amenaçat: una responsabilitat col·lectiva

GABRIEL VICENS MIR

La flora de les illes Balears comprèn prop de dos milers d'espècies, de les quals la gran majoria són espècies d'origen mediterrani, aproximadament el 65%. Formen aquest nombrós grup tant espècies característiques de la Mediterrània occidental, com d'altres comunes amb els territoris mediterranis centrals i orientals. No obstant això, algunes de les espècies que constitueixen la flora balear tenen un origen molt diferent a l'esmentat. Així, també hi són presents espècies d'influència meridional, espècies d'origen septentrional (anomenades eurosiberianes) o bé espècies de marcat caràcter pluriregional.

Curiosament, les illes més grans, Mallorca i Menorca, presenten una clara afinitat amb la flora de territoris més orientals (illes tirrèniques, península Itàlica, etc.), en canvi, la flora de les Pitiüses mostra una afinitat més marcada amb el territori ibèric, molt més proper.

La flora que actualment caracteritza les Balears, sens dubte rica i diversa, és el resultat de la complexa història paleogeogràfica de la Mediterrània occidental. Tot plegat, un conjunt de processos de gran dinamisme, immersos en l'espai i el temps, que configuraran les illes durant els darrers 12 milions d'anys: connexions de les illes amb territoris continentals, dessecació parcial de la Mediterrània, posterior aïllament, canvis climàtics durant el quaternari, etc.

Un dels factors evolutius més decisiu ha estat l'aïllament geogràfic, causat per la mateixa condició insular. Quan les poblacions biològiques queden aïllades, es trenquen els possibles encreuaments amb el tronc comú i se suprimeix l'intercanvi genètic. Amb el temps, milers d'anys d'aïllament, les poblacions segregades poden es-

devenir noves formes per causa dels processos d'especiació. Més d'un centenar d'espècies o subespècies són endèmiques, pròpies de les Balears. Evidentment, des del punt de vista de la riquesa biològica i la biodiversitat, els endemismes són un grup prioritari, ja que són únics i irrepetibles.

Abans de l'arribada dels éssers humans a les nostres illes (7000-6000 aC), la flora balear segurament devia ser semblant a l'actual, si més no, qualitativament, sense tenir en compte la distribució i la proporció de les diferents espècies. Els efectes de la colonització humana provocaren des del primer moment un procés d'uniformització (tales, conreus, ramaderia, introducció d'espècies noves, etc.). Però, és a partir dels darrers decennis quan la pressió de l'activitat humana i el desenvolupament poblacional ocasionen un fort impacte sobre la flora i la vegetació del territori.

L'alteració dels espais naturals implica posar en perill d'extinció nombroses espècies, ja que es modifiquen substancialment les condicions ambientals o es fragmenten els hàbitats característics. En els últims anys, tots els països europeus han fet un esforç considerable per tal de protegir el seu

patrimoni natural, empesos per la major sensibilització social envers els temes de conservació. Aquest esforç s'ha materialitzat en un cos legislatiu que emmarca des de l'àmbit europeu fins a l'àmbit autonòmic. Tot i així, aquesta iniciativa legislativa encara està lluny d'articular mesures efectives de protecció i plans generalitzats de recuperació d'espècies amenaçades.

Del tronc legislatiu, cal destacar-ne la Llei 4/1989, de conservació dels espais naturals i de la fauna i flora silvestres; el Reial decret 439/90, que regula el Catàleg Nacional d'Espècies Amenaçades, i el Decret 24/92, que estableix el Catàleg Balear d'Espècies Vegetals Amenaçades, a més de directives europees, convenis internacionals, etc. A tall d'exemple, el Catàleg Balear inclou una quarantena d'espècies, a més de tota la família de les orquídiades, i estableix les següents categories: espècies sensibles a l'alteració de l'hàbitat, espècies vulnerables i espècies d'interès especial.

En general, es consideren amenaçades aquelles espècies que es troben en una fase de recessió poblacional i que a curt o mitjà termini poden declinar cap a una situació demogràfica crítica prèvia a l'extinció. La llista d'espè-

Palònia
(*Paeonia cambessedesii*).
Es Fumat.

FOTO: B. BONET

cies incloses en les normatives esmentades és prou llarga i tal vegada és millor, des d'un punt de vista divulgatiu, recordar algunes de les espècies més rellevants de Mallorca atenent el tipus de comunitat vegetal.

Vegetació rupícola

Són plantes molt resistents que es troben als espadats, grans penyals i talussos abruptes de substrat rocós. Són habitats molt peculiars i de gran interès pel que fa a la flora endèmica. L'element comú és la manca de terra ja que les plantes habiten escletxes, esquerdes i petites cavitats.

En aquestes comunitats trobam algunes plantes protegides com ara l'aromàtica farigola de penya (*Thymus richardii*), la delicada violeta (*Viola jaubertiana*) i el clavell de penyal (*Dianthus rupicola*) característic dels penyals costaners de Formentor. Totes tres espècies es localitzen únicament a la serra de Tramuntana i mostren àrees de distribució reduïdes. S'inclouen en el Catàleg Balear d'Espècies Vegetals Amenaçades com a espècies d'interès especial o vulnerables. Aquestes espècies es consideren amenaçades més aviat a títol individual i no com a comunitat. L'hàbitat on es desenvolupen, de difícil accés, les salvaguarda de les activitats humanes més tradicionals. En aquest cas, més aviat cal pensar en recol·leccions d'exemplars, alguns incendis, voladura de penya-segats, etc.

Zones costaneres rocoses

Entre les espècies que habiten la franja costanera de substrat rocós, prospera a la mar i per tant sotmesa a ambient salabrós (comunitats de saladines), també apareixen algunes plantes protegides. Per exemple, espècies del complex gènere *Limonium* (*L. fontqueri*, *L. majoricum* i *L. pseudodictyocladum*), l'erigó (*Launaea cervicornis*) i el socarrell alís (*Dorycnium pentaphyllum*). En general, formen part de comunitats que es conserven relativament poc alterades si bé cal reconèixer que molts d'aquests hàbitats han desaparegut com a conseqüència directa d'edificacions.

Restes de boscos relictos

Dels cims de les muntanyes més altes, entre roquissars i penyals, són característiques algunes espècies arbòries o arbustives que es consideren possibles restes de boscos caducifolis, molt més desenvolupats en èpoques passades de clima més fred. Freqüentment, aquestes espècies es localitzen a zones de difícil accés i en conseqüència pateixen poques amenaces. Algunes d'aquestes espècies estan catalogades com a d'interès especial ja que presenten una distribució reduïda i també són objectiu de recol·leccions específiques, atesa la seva raresa. Es tracta del rotaboc (*Acer granatense*), l'arbre de visc (*Ilex aquifolium*), el teix (*Taxus baccata*) i la primavera blanca (*Primula acaulis*). Val la pena recordar que el boix (*Buxus balearica*) és un testimoni de la sobreexplotació (fusta i carbó) i de la manca de gestió que han patit algunes espècies durant èpoques passades. Ara es troba dispers a replans de muntanya, torrents i entre penyals. És una espècie protegida i també catalogada d'interès especial.

L'alzinar

Quant als boscos, l'alzinar és un bosc dens, ombrívol i humit, que condiciiona molt el sotabosc. De fet, es caracteritza per ser una comunitat no gaire rica en espècies. La poca intensitat de llum incident fa que s'hi desenvolupin poc les plantes herbàcies i que els arbusts presents s'hagin d'adaptar a la manca de llum. Els alzinars més ben conservats es troben actualment

a la serra de Tramuntana des del nivell del mar fins a cotes de 900 metres. Més amunt, l'alzina ja no constitueix massa forestal tot i que hi apareix com a arbre aïllat.

L'alzinar comprèn espècies interessants i alguns endemismes com ara el llampúdol bord (*Rhamnus ludovicisalvatoris*), la brutònica (*Teucrium asiaticum*), el pa porcí o rapa de porc (*Cyclamen balearicum*), etc., i pel que fa a les espècies protegides, cal destacar el marfull (*Viburnum tinus*), el llampúdol (*Rhamnus alaternus*) i la murta (*Myrtus communis*). Aquestes espècies, tot i que estiguin catalogades, no estan especialment amenaçades, més aviat cal protegir-les de possibles recol·leccions massives per a finalitat ornamental o comercial. També cal tenir present que històricament els alzinars han patit una notable reducció de la seva extensió, causa directa de la sobreexplotació forestal. Pel que sembla, els alzinars estan actualment en fase de recuperació i protegits per la Llei d'espais naturals (LEN).

Garriga de muntanya

A l'anomenada garriga baleàrica o garriga de muntanya, zona àmplia que a les serres mallorquines pot anar des dels cims fins a quasi nivell de la mar, es localitzen nombrosos tàxons endèmics i espècies força singulars. Moltes d'aquestes plantes es consideren espècies protegides. En són exemples representatius l'eixorba-rates blanc (*Teucrium marum* subsp. *occidentale*), sovint en forma de coixinet, la didalera (*Digitalis minor*) especialment la varietat *palaui*, la palònia (*Paeonia cambessedesii*), la lletrera (*Euphorbia fontqueriana*) i la petita *Linaria aeruginea*, característica dels substrats rocosos mòbils. Totes aquestes plantes figuren en el Catàleg Balear com a vulnerables o d'interès especial. Algunes espècies, com *E. fontqueriana*, hi són presents per tenir una àrea de distribució extremadament restringida, mentre que d'altres, com la didalera o la palònia, comparteixen el perill del seu valor ornamental, ja que presenten flors grans i molt vistoses.

Una espècie present als replans i rocam de muntanya és la coneguda

FOTO: B. BONET

camamil·la de muntanya (*Santolina chamaecyparissus*). L'excessiva recol·lecció ha fet que a determinats llocs en perill la presència i per aquest motiu es protegeix de la recol·lecció massiva i comercial.

Encara que forma part d'altres formacions vegetals, com a espècie protegida també cal mencionar l'única palmera autòctona de les Balears, el garballó (*Chamaerops humilis*), temps enrere molt amenaçat pel seu valor ornamental i comercial.

Comunitats de dunes

Són de les comunitats que han patit un impacte més fort a les Balears, ja que els seus hàbitats són un fort atractiu turístic. Actualment a Mallorca, aquestes comunitats sols es troben desenvolupades a la badia d'Alcúdia i al sud de l'Illa (es Trenc), la resta d'àrees estan molt fraccionades. En aquests ambients cal esmentar el lliri de mar (*Pancratium maritimum*), planta amenaçada a causa de les vistoses flors blanques, arrabassades sense contemplacions, i per la forta pressió humana sobre els ecosistemes dunars.

Comunitats higròfiles i de salobrar

Aquestes formacions vegetals comprenen moltes espècies d'interès i nombroses espècies protegides com són ara l'alís (*Vitex agnus-castus*), característic de la desembocadura dels torrents; el trèvol aquàtic (*Marsilea strigosa*), falguera de basses periòdiques; *Limonium antoni-llorensii* i *Limonium magallufianum*, a saladers, i l'orquídia (*Orchis palustris*) i les diferents espècies de tamarells (*Tamarix sp*) que trobam a indrets humits i sovint salabrosos. Tanmateix, la principal amenaça d'aquestes espècies és la

desaparició gradual del seu hàbitat, bàsicament per dessecacions i construccions desaprovesives.

Altres espècies endèmiques, que no se situen clarament a les comunitats esmentades, estan catalogades igualment com a plantes protegides: la fonollassa borda (*Pimpinella biknelli*), present a llits de torrents i balnes humides de la serra de Tramuntana; el botó d'or (*Ranunculus weyereri*), espècie molt localitzada; *Thymus herbarona*, que viu a clarianes de la garrija muntanyenca i presenta una àrea de distribució molt restringida, i *Naufraga balearica*, planta cespitosa que viu a penyes i talussos ombrívols de la Serra, prop de la mar, també amb distribució extremadament reduïda.

Val a dir que a més de les espècies protegides per les normatives esmentades, hi ha nombroses espècies que no estan catalogades, però que botànics de reconeguda competència coincideixen a classificar com a espècies amenaçades. Aquest és el cas d'*Hypericum hircinum*, *Amelanchier ovalis*, *Cyclamen balearicum*, *Urtica atrovirens*, *Lonicera pyrenaica*, *Aristolochia bianori*, etc. Fins i tot en alguns casos la catalogació és més urgent, atesa la restringida distribució de l'espècie: *Arenaria grandiflora*, *Cephalaria squamiflora*, *Euphorbia maresii*, *Genista acanthoclada*, *Calaminta rouyana*, *Silene mollissima*, etc. Aquest fet demostra la necessitat periòdica de revisar científicament la selecció de les espècies i les categories de protecció en les quals s'inclouen.

En general, són molts els factors que ocasionen efectes negatius sobre la flora i que en conseqüència poden posar en perill d'extinció algunes espècies. Actualment, es diferencien els

diversos factors segons que afectin l'hàbitat de l'espècie, la comunitat vegetal com a conjunt biològic o, contràriament, es materialitzin sobre l'espècie mateixa. D'aquesta anàlisi depenen sovint els possibles plans de recuperació.

D'una banda, els factors que alteren l'hàbitat natural de les espècies estan directament relacionats amb l'activitat humana. Sovint són transformacions que actuen a curt o mitjà termini (urbanisme, agricultura, incendis, pedreres, etc.), però a vegades són transformacions més lentes i constants (contaminació, canvis de pràctiques agrícoles i ramaderes, etc.).

D'altra banda, dels factors que causen desequilibris ecològics i que

FOTO: G. VICENS

Els voltants del puig Major són rics en plantes protegides.

A l'altra pàgina, didalera (*Digitalis minor*). Morticx.

Viajes
MARTEL S.A.

CIUTATS I FIORDS DE NORUEGA
Sortides 02 · 09 · 16 SET. des de Barcelona **119.000**

VIATGES ESPECIALS MES DE SETEMBRE

ISLANDIA FASCINANT

Sortides 06 SET. des de Barcelona **167.000**

TOT ESCOCIA

Sortides 04 · 11 · 18 SET. des de Barcelona **125.900**

TOT IRLANDA

Sortides 02 SET. des de Barcelona **119.900**

ISTAMBUL

Sortides 04 · 11 · 18 SET. des de Barcelona **68.900**

NO INCLOSES LES TAXES D'AEROPORT

Informes i reserves: OMS, 50 B. Box 696 · 07003 Palma (Mallorca)
Tel. 971 72 38 42 · Fax 971 72 69 42 · <http://www.viajesmartel.com>

impacten més en l'àmbit de la comunitat com a grup, en destaquen les explotacions forestals, la introducció de plantes al·lòctones que desplacen la flora autòctona, el pasturatge intensiu, etc. A les Illes, n'és un bon exemple la pràctica de socarrar el càrritx a les finques de muntanya per tal d'afavorir la pastura de les ovelles o el desmesurat increment de la població de cabres orades que exerceixen una pressió d'herbivorisme exagerada.

Altrament, els factors negatius que afecten de manera específica l'espècie vegetal apareixen quan la planta és aprofitada antròpicament, ja sigui com a planta medicinal, ornamental, per a l'alimentació o simplement per a la recol·lecció atesa la seva raresa.

A les illes Balears, el desenvolupament turístic accelerat, sense atendre mesures correctores o projectes mediambientals, ha destruït o desequilibrat bona part del patrimoni natural. El creixement urbanístic caòtic, l'ocupació de grans àrees d'ús recreatiu i les infraestructures faraòniques s'han acompanyat d'incendis forestals, problemes de contaminació, abandonament d'activitats agràries tradicionals, etc. Tot plegat, canvis excessivament irreversibles, que causen l'empobriment de la flora i modifiquen les condicions ambientals dels ecosistemes a una velocitat que els mecanismes evolutius no poden compensar.

Malauradament, a les Illes se'n poden citar molts exemples: la perillosa situació de *Limonium barceloi* a Mallorca, de *Rhamnus ludovici-salvatoris* a Menorca, d'*Urginea fugax* a Eivissa, les reduccions de les poblacions de *Thymus herba-barona* o de

Exemplar de teix prop del cim del Massanella.

Ligusticum huteri, probablement afectades pels incendis i per l'augment de cabres orades respectivament, o bé el cas ja més dramàtic de *Lysimachia minoricensis*, endemisme baleàric extingit a la natura que sols es conserva en conreu a distints jardins botànics. Així mateix, convé ressaltar els efectes desestabilitzadors de la introducció d'espècies al·lòctones. És el cas de l'ailant (*Ailanthus altissima*) originari de Corea i que forma bosquets prop de les carreteres i als torrents o el cas del bàlsam (*Carpobrotus* sp), que envaïx dunes i àrees rocoses de la costa.

És evident que és urgent aconseguir desenvolupar el cos legislatiu incipientment establert fins ara i començar a aplicar mesures correctores i plans ambiciosos de recuperació. Cal oblidar concepcions antiquades sobre la conservació d'espècies en perill d'extinció i entendre que per protegir amb eficàcia les espècies cal preservar intactes els seus hàbitats. És en aquest context que és molt important comptar amb una bona xarxa d'espais naturals. Però no basta restringir les

edificacions o crear espais naturals artificiosos, cal aconseguir les figures legals adients (parcs naturals, reserves, etc.) que possibilitin projectes de recuperació de la flora i de preservació de les espècies amenaçades. Al cap i a la fi, la conservació i la protecció de les espècies biològiques no és un treball exclusiu dels especialistes, sinó que és tasca de la col·lectivitat. De fet, el patrimoni natural és un bé heretat, una senya d'identitat més i un capital genètic que s'ha de salvaguardar entre tots.

***Gabriel Vicens Mir és professor del Departament de Biologia de l'IES Sineu i professor del Departament de Filologia Catalana de la UIB.**

Roldan

Cream espais per conuiu

Eusebi Estada, 66 · 68 · 07004 Palma

Tlf.: 971 763 666 · Fax: 971 763 667

Internet: <http://www.roldan.es>

E-mail: roldanib@roldan.es

CULTE AL COS

- Disseny
- Ergonomia
- Durabilitat

Orell i Calmarí - Tel. 971 290 922

Pianos Can Garcias®

Pere Josep Garcias

Pianer

GROTRIAN-STEINWEG

Cartes sota el signe de l'absència

PERE ROSSELLÓ BOYER

En absència de l'Àngel,¹ de Vicenç Llorca (Barcelona, 1965), ens demostra, un cop més, que els gèneres literaris són una pura arbitrarietat. La divisió tradicional entre poesia, narrativa i teatre respon únicament a una convenció que el temps i la cultura han anat imposant.

Res no impedeix que un escrit qualsevol no pugui ser també *literatura*, encara que resulti impossible d'emmarcar en cap dels gèneres principals. L'escriptor cerca la

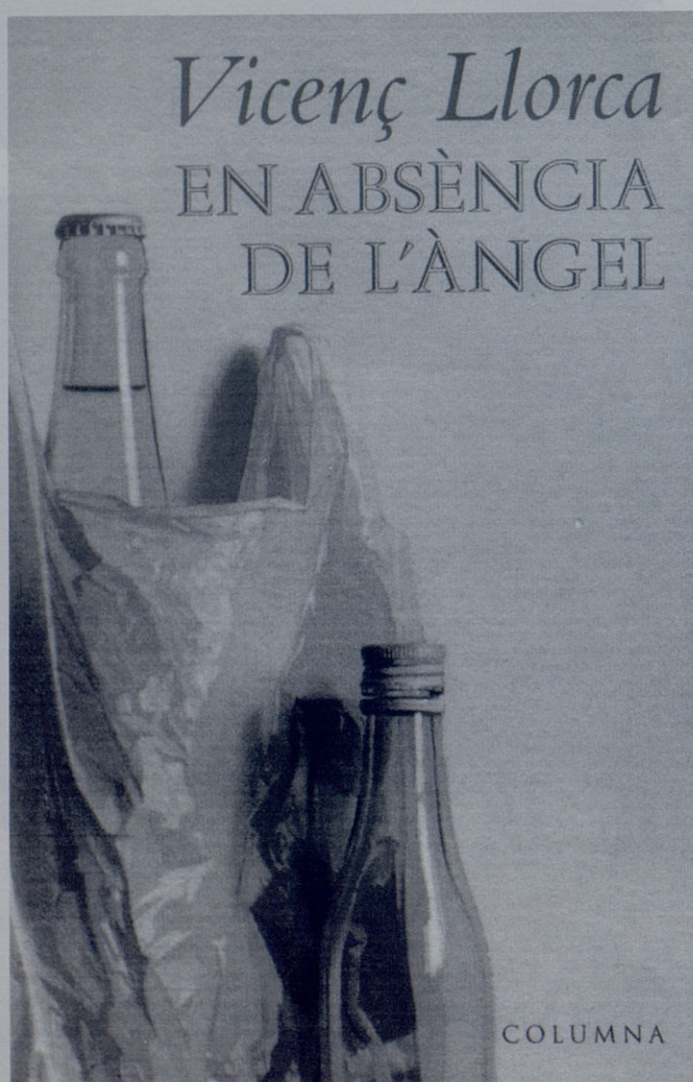
forma més adient al que vol comunicar i no sempre la troba definida d'una manera clara per la tradició literària de què parteix. Per això, en moltes ocasions, l'ha d'inventar ell mateix. Així, *En absència de l'Àngel* participa alhora de l'assaig, de la prosa poètica, del dietari i del *gènere epistolar*. Tal volta, la matèria a tractar hauria permès a l'autor l'escriptura d'un poemari, però el caràcter sintètic de la poesia no li hauria permès moltes de les explicacions, més tost pròpies de l'assaig o de l'epístola. Ara bé, l'autor

tampoc no es proposa assolir el rigor conceptual de l'assaig filosòfic, ni la capacitat analítica de la crítica literària. D'aquí que la solució adoptada es pugui considerar una peculiar versió del gènere epistolar, hibriditzada amb trets propis del dietari, de la poesia i de l'assaig.

Vicenç Llorca ens mostra les fites del seu treball des del principi. Es tracta d'unes *cartes* escrites a un amic mort, la qual cosa condiciona evidentment el text, amb el propòsit «d'inventar una salvació on abraçar-nos enllà de la fi de la pàgina.» És una «correspondència sense segells ni retorn», adreçada a un receptor *virtual* –si em permeteu usar aquest terme–, que en realitat és suplantat pel lector *real*. D'aquesta manera, *En absència de l'Àngel* ens mostra un procés que no admet cap tipus de resposta per part de l'hipotètic destinatari. En tot cas, les intervencions del receptor provenen del passat i arriben al narrador a través del fil de la memòria. En realitat, la relació entre els dos amics és també característica d'un tipus de gènere epistolar: la que s'estableix entre mestre i deixeble, el referent més clar de la qual són les *Cartes a un poeta jove*, de Rainer M. Rilke. Això no obstant, al llibre de Vicenç Llorca qui parla és el deixeble: ell dona compte del seu aprenentatge vital i, sobretot, de la comunió d'idees i de pensaments a què ha arribat amb el *mestre*.

Tanmateix, rere aquest amic, al qual s'adreça amb el nom d'Àngel, es troba la figura real de l'escriptor Miquel Àngel Riera, per la qual cosa podem emmarcar el llibre en la literatura de caràcter biogràfic. Igualment, el text també ens dona algunes clarícies entorn dels vincles que s'estableixen entre el pro-

¹ Vicenç Llorca, *En absència de l'Àngel* (Barcelona, Columna, 2000).

cés de l'escriptura i la realitat, tal com ocorre en les cartes i els dietaris. Per exemple, la primera cartacapítol és escrita tres mesos després de l'òbit de l'escriptor-amic, el juliol de 1996; mentre que la XXVI ens anuncia que s'ha produït l'arribada del 2000. Per altra part, el narrador fa referència a alguns fets reals que potser només coneixem els que fórem amics de Miquel Àngel Riera. És el cas, per exemple, dels seus viatges, de l'enamorament de l'escriptor manacorí per Itàlia i, més concretament, per Venècia; d'un sojorn a Sicília, que li inspirà el conte *Crònica lasciva d'una decadència* i del darrer viatge, realitzat un any abans de morir, a Illiers-Combray, la pàtria mítica de Marcel Proust; també del gust pels quadres de Vermeer o per la pintura de Michelangelo; o d'alguns dels escriptors preferits (Proust, Flaubert, Yourcenar, Lampedusa, Mann, etc.); de Miamar, la casa del port de Manacor, on Riera vivia als estius i on va escriure la major part de les seves novel·les; de les seves idees catalanistes i sobre la ciutat de Barcelona; etc. Les referències a l'obra de Miquel Àngel Riera subratllen els vincles entre el discurs intencionadament abstracte i el líptic pel qual ha optat Vicenç Llorca amb l'origen real del que ens diu. Així, els personatges de Riera (Andreu Milà, el cosí de s'Almonia, Alexis, etc.), els seus llocs (l'illa Lleona, s'Almonia, el pis de la badia, etc.), els referents culturals inventats (Gervasiu), els seus mites (el centaure), etc. es converteixen gairebé en una mena de referents tan tangibles com el món real.

Tanmateix, tot i les nombroses referències a l'obra de Miquel Àngel Riera, *En absència de l'Àngel* no pretén ser un estudi de la producció literària de l'escriptor mallorquí. Sense que sigui l'objectiu de Vicenç Llorca, el lector hi trobarà moltes explicacions i moltes informacions, que reflecteixen la manera de pensar, de viure i de veure el món de Riera. De fet, seria fàcil establir paral·lelismes entre l'estu-

di *Salvar-se en la paraula* (1994), que Llorca dedicà a la novel·lística de l'autor d'*Illa Flaubert*, i *En absència de l'Àngel*. Fins i tot, en alguna ocasió ens fa la impressió que tendeix excessivament a oferir una visió de Miquel Àngel Riera i de la seva obra que, en gran manera, és una conseqüència dels seus treballs interpretatius. Però el que Llorca vol és evocar, des del seu personal punt de vista, la presència humana de Riera, tot evitant alhora el caràcter excessivament anecdòtic, el relat quasi documental de situacions viscudes o les explicacions més tost acadèmiques. A més, en moltes ocasions les referències a l'amic resten entrellaçades amb les de l'obra de l'autor barceloní. És el cas, per exemple, de l'esment a *Places de mans* (1988) del capítol XIX.

Llorca dedica *En absència de l'Àngel* «als que estimen l'amistat», perquè el llibre s'ha de llegir com un cant a l'amistat, entesa com un sentiment capaç de vèncer qualsevol obstacle, àdhuc la mort. L'autor, des d'una concepció de la vida essencialment elegíaca, interpreta l'existència com «l'art de controlar les pèrdues, l'habilitat de contenir les tragèdies, el mèrit d'estimar els altres». Per a ell, cal assolir «la saviesa d'aprendre a conviure amb les nostres absències, de respectar-les per tal de contemplar com hi ha camins que desconeixem, presagis que ens donen guanys, formes d'habitar el buit que deixen en nosaltres el pas dels fets i de les persones.» Un dels principals lligams del pensament de Llorca amb el de Riera rau precisament en aquesta relació del jo amb els altres: la idea que l'individu se salva en els altres és constant en tota la producció literària de l'autor manacorí. Una salvació que també troba un camí en la creació artística. En aquest sentit, Llorca sembla distanciar-se quelcom del mestre o, almenys, pareix que precisa el concepte de *salvació*: «La paraula -ens diu el poeta barceloní- no pot aturar allò que és pur moviment», «La literatura no pot sal-

var cap ésser del seu destí», «La literatura no salva, però crea un àmbit de salvació».

Tanmateix, en el pensament de Riera i en el de Llorca hi ha un punt de partida comú: el concepte de bellesa, com a generadora de l'amor i del bé, que prové de Plató. L'home, com Miquel Àngel Riera formulà líricament a *La bellesa de l'home*, és un creador de bellesa, fins i tot en els seus actes més quotidians i intranscendents. I la literatura -com a art bastit amb el material més superior: la paraula- conté la màxima potencialitat creadora de l'ésser humà: «tot el que tenim és el llenguatge com a possibilitat d'escultura d'una realitat superior, d'una transcendentalització del límit del signe per acariciar el signe més ampli de l'univers», resumeix Vicenç Llorca. Ara bé, la bellesa, com l'amistat o l'amor, només es pot copsar i transmetre quan s'està en possessió de la gràcia o -dit d'una altra manera- en presència de l'àngel, la visita del qual ens omple de sentit la vida i ens permet assolir un grau superior d'humanitat. D'aquí la crítica que Llorca adreça contra la societat d'avui, dominada per una tecnologia mancada de sentit humà: «Allò que fa tan terrible el moment actual és el fet de viure en un món d'altres freqüències tecnològiques i baixes definicions humanes; d'existir enmig d'un magma comunicacional però no comunicatiu; de ser pilotats pels estris tècnics però no per la precisió d'una mà que s'estén, com una platja, per acollir la pau.»

En absència de l'Àngel és un llibre original i ple d'encerts, tant per la llibertat de la forma escollida com per la manera amb què els continguts hi són exposats. Escrit com a homenatge a l'amic Miquel Àngel Riera, Vicenç Llorca no renuncia a la paraula pròpia i personal i aconsegueix alhora moments de màgica bellesa i de profunda reflexió humana i intel·lectual, gràcies a l'eficàcia d'una prosa àgil i elegant.

Veure/viure Síria

JOAN MANRESA

Des de la cambra de l'hotel Apamea Cham Palace de Hama, a Síria, es veuen les sínies rodant dins el riu Orontes, si hi ha aigua suficient. Si no n'hi ha, queden aturades, mortes, sense moviment ni música. Al fons, després de les grans rodes de fusta, hi queda la ciutat antiga amb cúpules i minarets. Aquesta, exactament aquesta, és la imatge, la foto de postal que un dia m'obrí les ganes d'anar a Síria. Ho torn a veure durant la quarta visita a la ciutat. A més, per millorar-ho, he trobat l'hotel tancat dins una bardissa de gessamí i, tant sobre el mostrador de la recepció com dins l'ascensor, hi ha grapades de flors blanques collides entrada de nit, que deu ser quan el perfum està a punt per escampar-se millor.

Per tant, amb el record de foto i la vista autèntica de Hama, memoritzaré l'esquelet d'un recorregut per Síria. Un viatge que, més que veure, intentarà viure el país. I bastaria arribar a Damasc, la capital, per fruit de l'encant sirí. Damasc és una ciutat preciosa que cal conèixer penetrant-hi, ficant-se per carrers i carrerons,

ensumant les saques plenes d'espècies, les fruites, el moviment de la gent al carrer. I si un dia, futur viatger, algú es dirigeix a tu en àrab tot reconeixent que t'ha confós amb un damascè, aleshores t'abraçarà encara més l'emoció del viatge.

A la ciutat hi ha tots els monuments que descriu la guia de Lonely Planet, però si no trobes al llibre l'aire del basar o de Bab Sharqi, tampoc no et dirà de les vibracions de sopar una nit al restaurant Rayess. Allà, al restaurant, podràs saber que no és el millor del món, però que, si connectes bé amb el personal, viuràs unes hores meravelloses de cervesa i araq. I, fora manies!, al matí cal deixar-se caure per un hammam, el bany públic, on et deixaran persona nova que s'ha pogut endinsar pels camins de la vida quotidiana.

Si el temps passa massa ràpid, caldrà preparar l'itinerari per tal de traçar una aproximació al país. No es pot veure tot, perquè tanmateix és impossible. Però hi ha un circuit bàsic que, sortint de Damasc, podria ser aquest: començant cap al nord, primera aturada a Ma'lula, amb santa Tecla i l'arameu que encara s'hi parla;

llavors cap a Hama, la ciutat de les sínies; si a algú li interessien aquestes coses, l'arquitectura militar, visita al Crac dels Cavallers per veure una altra part de les croades; des de Hama, es pot fer una escapada a Apamea (o Afamia) per les runes i, també, per la gent que treballa els camps i tota la vida; seguint cap al nord s'ha d'anar a Alep; llavors tirant dret a la frontera amb Iraq es passarà per Deir Ez-Zôr, fins a arribar a Palmira; un darrer tram ens tornarà a Damasc. Haurem fet com un cercle al voltant del desert sirí. Des de la capital s'ha de viatjar cap al sud fins a Bosra i, si és possible, arribar a les ciutats de Shabba, Qanavat i Suweida.

A l'itinerari bàsic es poden enganxar altres perles, com és una visita a les ciutats mortes. La que compta amb més publicitat i la més fàcil de localitzar és la de Sant Simó, on l'home va viure desenes d'anys encastellat a una columna de pedra. Però n'hi ha d'altres, com Sergila i Bara. Aquestes últimes estan perdudes entre guarets, pedres i oliveres. La seva bellesa es troba en l'arquitectura, però també en la solitud de les obres dins un horitzó quasi

Reportatge

deshabitat del tot. És interessant arribar fins a la Mediterrània per conèixer l'illa d'Arwad i, seguint més cap al nord, fer parada a Latakia i contemplar Ras Shamra (Ugarit), on es diu que va néixer l'alfabet. A Alep hi ha molt per veure, també és molt interessant anar al hammam situat prop de la ciutadella, segurament el més luxós de tot orient. Entre Alep i Deir Ez-Zôr, cal ficar-se dins el desert fins a Rasafeh. Després de Deir Ez-Zôr, cap a Iraq, hi ha les ciutats de Doura Europos i Mari. Si es disposa de temps, des de Palmira és possible travessar un tros de desert per arribar al Qasr Al-Hayr Ash-Sharqui, les restes d'un castell que, al seu temps, estava tot envoltat de jardí. Mai de mais s'han de deixar els museus arqueològics de Damasc i Alep.

Com deia al principi, no és possible veure-ho tot. Però sí viure-ho intensament. Una bona manera d'entrar a Síria és fer-ho en blanc i, un cop al país, deixar-se mullar per totes les aigües de la vida. Al final, és ben segur que se'n traurà un bon benefici. Mai no decep, veure/viure Síria.

Una de les entrades a la mesquita dels omeies, a Damasc.

Part de Serjilla, una de les nombroses ciutats mortes de Síria.

A l'altra pàgina, sinies de Hama dins el riu Orontes.

Entrada a una casa de l'actual Bosra.

Informacions pràctiques

Com arribar-hi

- Des de Barcelona es poden trobar vols d'anada i tornada, per un preu que està al voltant de les seixanta mil pessetes. O aprofitar un viatge a Jordània o Turquia.

Papers

- Passaport i visat. Abans cal demanar un imprès a l'ambaixada de Síria a Madrid (Platerías Martínez, 1. 28014 Madrid. Tel. 91 4201602, fax 91 4202689). S'ha d'adjuntar un sobre franquejat amb la sol·licitud en el qual consti l'adreça on cal enviar-lo. Si no, segurament mai no es rebrà el paper. Cal tramitar el visat amb temps, ja que es despatxen molt lentament. Si es té previst sortir i tornar a entrar (anar a Líban o Jordània), s'ha de demanar un visat amb dues o tres entrades.

Hotels

- Cham Palaces & Hotels és el màxim. Estan situats arreu del país on hi ha llocs per visitar. La qualitat és alta, els preus, també.
- A Damasc hi ha molts d'hotels al voltant de la plaça Merjé, però és el lloc on és més difícil donar consells, ja que molts són quasi exclusius per a iranians i d'altres només tenen hostes masculins. El millor és demanar preu, mirar i, si agrada, quedar-hi.
- A Hama són recomanables el Cairo i el Riad, situats al centre i un al costat de l'altre. Prestacions bàsiques, preus baixos.
- L'estrella mítica d'Alep és el Baron, situat al carrer del mateix nom. Encara viu de rendes de l'estada que hi va fer gent com T.E. Lawrence i de l'Orient Express. Inaugurat el 1909, sembla que des de llavors no han dedicat ni un cèntim a mantenir-lo.
- Palmira té una oferta variada. A més del Cham, tenim el Zenòbia, situat dins la zona arqueològica i gens lluny de la ciutat. Prop del museu hi ha un carrer amb uns quants hotels més modestos, però acceptables. S'han de treballar els preus, que són variables.

Restaurants

- Damasc té una gran oferta. Especialment estimat per a qui escriu això és el Rayess, a Midan Youssef al-Azmeh, pujant per la dreta des de la plaça Merjé. Al basar hi ha Al-Ezz i Old Damascus, aquest últim de luxe, però amb preus baixos. No serveixen alcohol i

separen els homes sols de les famílies. A vegades, hi actua un grup musical.

- A Hama n'hi ha al costat de les sínies, tant al centre de la ciutat com als afores. A la gent local li agrada menjar amb el so del *bramul* que fa el frec de la fusta banyada de les sínies. Mirar allà on va la gent de la ciutat sovint du al bon camí.
- A Deir Ez-Zôr se'n troben uns quants a la vora del riu Eufrates.
- A Palmira no està malament el que es troba sota els arbres d'un jardí que hi ha prop del museu.

Transport

- A les estacions hi ha autocars amb horaris establerts, així com microbusos i taxis que surten quan estan plens. Preus molt econòmics. Per anar fora de les rutes principals, com és el cas de Rasafeh, s'ha de cercar un mitjà de transport especial.

Llibres

- Finlay, H.; D. Simone. *Jordania y Síria*. Editorial Kairós, 1995. Guia de viatge de Lonely Planet traduïda al castellà. Cal mirar si n'hi ha una edició més recent.
- Regàs, Rosa. *Viaje a la luz del Cham. Damasco, el Cham, un pedazo de tierra en el paraíso*. Ediciones Destino, 1995.
- Manresa, Joan. *Runes i la gent. Viatge per Jordània, Síria i Líban*. Editorial Moll, 1997.
- Hureau, Jean. *La Syrie aujoud'hui*. Les Editions du Jaguar, 1997.

Embat
Llibres

PEDAGOGIA - PSICOLOGIA - CIÈNCIES SOCIALS

Pge. Papa Joan XXIII, 5-E • Geranis Centre - Tel. 971 713 350 • Fax 971 215 641 • 07002 Palma de Mallorca

Pilar Costa

«Hi ha persones que voldrien visualitzar
molt de pressa el canvi a les Balears»

ANTONI OLIVER

Entrevista

Després d'un any a la presidència del Consell d'Eivissa i Formentera, Pilar Costa fa un balanç de la gestió política i demana paciència als ciutadans per poder visualitzar el canvi.

Pilar Costa (Eivissa, 1968), presidenta del Consell d'Eivissa i Formentera, fa un balanç positiu del primer any de govern progressista tant al Consell com al Govern. Costa va aterrar a la política fa quatre anys liderant el Pacte Progressista al Senat, que va aconseguir un senador progressista, en realitat el primer senador progressista per Eivissa des de l'any 1977. Les forces d'esquerra varen traslladar l'experiència a les eleccions insulars i el resultat va ser que, també per primera vegada, s'obtingué un govern d'esquerra al Consell.

Pilar Costa creu que un any és molt poc temps per aplicar tot el programa del Pacte Progressista, encara que creu que s'han traçat les línies de govern i s'ha treballat molt, encara que hi ha gent que voldria «visualitzar molt de pressa el canvi que hi ha hagut».

Quina valoració feu del Pacte Progressista a Eivissa?

La valoració és positiva, sense tenir cap to triomfalista. S'ha de tenir en compte que aquest és el primer canvi polític, i el més important que es

produeix a les Pitiüses el Consell Insular, per primera vegada, ha passat d'un govern conservador que portava vint anys, a un de caire progressista. S'ha de tenir en compte aquest gran canvi, amb tot el que suposa, i que, per fer balanç, només ha passat un any. Dic que és positiu perquè s'ha aconseguit posar les primeres pedres, les bases per a una política progressista aplicada en aquestes illes.

Quines actuacions concretes destacaríeu d'aquest primer any de govern progressista a Eivissa i Formentera?

Hi hauria moltes coses per concretar, però crec que un dels punts amb què ens presentàvem a les eleccions i que s'ha començat a posar en marxa és tot el que fa referència a obrir les institucions a la gent, als ciutadans. Hi ha hagut en aquest aspecte accions concretes importants com que, per primera vegada, vàrem aconseguir terror als sindicats i empresaris, perquè firmàssim el primer Pacte per a l'Ocupació de la història de les Pitiüses. Això demostra que amb diàleg i consens es poden aconseguir coses. Es va signar, com he dit, fa uns dies el Pacte per a l'Ocupació, entre sindicats i organitzacions empresarials i molt recentment s'hi han adherit tots els ajuntaments d'Eivissa i Formentera. Aquesta és una mostra del diàleg i el consens que es vol impulsar des del consell.

Quina ha estat la relació amb les forces polítiques que formen el pacte?

La relació entre els partits que componen el Pacte Progressista aquí ha estat totalment positiva i s'han desenvolupat amb total normalitat. Tenim una Comissió de Seguiment, on hi ha representats tots els partits polítics i els independents. Aquesta comissió es reuneix un pic cada mes i es fa un seguiment de les propostes, tant del Consell com del conjunt de les institucions en què governa el pacte. Aquest pacte, endemés, ha servit perquè hi hagués una cosa que abans no hi havia i això és el diàleg entre les forces progressistes, cosa que ja suposa una passa qualitativa important.

«Els sindicats i empresaris varen signar el primer Pacte per a l'Ocupació»

I les relacions amb Els Verds?

També és veritat que un dels fets més negatius que s'ha produït en el Consell ha estat el cessament del conseller Joan Buades, que pertany a un dels grups polítics que donen suport al pacte, en aquest cas Els Verds. Però entenc que això no ha de dificultar el diàleg amb la força política perquè nosaltres sempre hem defensat que no hi ha un problema polític amb Els Verds.

Es tracta, doncs, d'una qüestió personal, de tarannà?

No tan sols de tarannà personal, sinó que crec que no es pot estar dins un equip de govern fent oposició al govern que tu representes i en el qual també tens part de responsabilitat. Fer això és no voler assumir la part de responsabilitat que tens. Tampoc així no s'assumeix la pròpia capacitat de gestió, perquè al govern has de demostrar la teva capacitat de gestió i davant una incapacitat de gestió no pots erigir-te com un grup més de l'oposició. Això no és acceptable en un equip de govern, ho faci el mem-

bre que ho faci, sigui del partit que sigui. No es tracta d'un problema ideològic de cap partit, sinó que crec que, en aquest cas, el problema ha estat aquest.

Això afectarà la governabilitat del Consell?

És indubtable que quan no es té majoria absoluta és més difícil. Jo vull ser optimista i pens que, per aquest

fet, la governabilitat no es veurà afectada. Els dos grups de l'oposició, tant el Partit Popular, com el senyor Buades del Grup Mixt, han anunciat que ells, en cap cas, presentarien una moció de censura.

Ara podem passar a temes de caràcter més general com l'ecotaxa que el Govern vol posar en marxa amb una gran oposició per part dels hotelers, en especial els mallorquins. Com veu el sector hotelier d'Eivissa el tema de l'ecotaxa?

Formalment també han mostrat les seves reticències i la seva opo-

sició. El que passa és que la seva oposició no ha estat tant virulenta o, almenys, no s'ha visualitzat així, d'una forma tan radical com ha succeït a Mallorca. També he de dir que aquí el pacte preelectoral parlava ja de l'aplicació d'aquest

«Buades diu que el Grup Mixt no presentarà una moció de censura»

impost. És a dir que això no hauria de representar, en el cas d'Eivissa, cap sorpresa per a ningú, perquè fins i tot ho anunciàrem en campanya electoral. Ara bé, també puc entendre que hi hagi algunes reticències per part dels hotelers sobre la forma de pagament de l'impost.

Estau d'acord que aquest impost es pagui a través dels establiments hotelers?

Probablement aquesta altra fórmula a través de ports i aeroports fos més idònia, però també s'ha de buscar la fórmula que sigui possible, perquè si pensam en una fórmula que ens sembla idònia, però no es pot aplicar, doncs no és possible. El Govern balear ha estudiat una fórmula a través d'Aena i no ha estat possible, és a dir, que no hi ha més remei que aplicar l'impost a través dels establiments hotelers, no és que es tengui un especial interès que es faci mitjançant els hotelers, sinó que les circumstàncies han fet que aquesta opció sigui, ara per ara, l'única possible. Es podria fer en un altre lloc que no fossin els establiments turístics, però des del moment que això es va estudiar i descartar és perquè no va ser possible i realment també es veia molt difícil que legalment el tema pogués sortir endavant d'aquesta manera.

El projecte de modificació de la Llei dels consells insulars és al Parlament. Quina opinió teniu d'aquesta Llei, que ha de configurar la Comunitat Autònoma

FOTO: JOAN ANTONI RIERA. EIVISSA

amb un caire més insularista?

La Llei, efectivament, és al Parlament i ara estam en període de vacances parlamentàries, però esper que en reiniciar-se l'activitat parlamentària s'aprovi. Jo, en línies general, estic d'acord amb el contingut del projecte

econòmica serà de set-cents cinquanta milions de pessetes més per aquest concepte. Això, en termes percentuals, ha suposat un increment important del nostre pressupost.

El finançament definitiu podria passar per rebre un percentatge sobre l'IRPF?

Encara és molt precipitat parlar d'aquesta

qüestió sense que es produeixi un debat més profund sobre aquest tema per definir aquest model definitiu de finançament.

Quina valoració feu del Govern balear, trobau que el balanç és prou positiu o ha costat arrencar i falta impuls polític?

Sempre es poden fer més coses. Jo dic que amb un any pots tenir clares les línies per on vols anar, però el que resulta impossible és executar amb un any tot el programa d'acció de govern i que a més intentis fer un canvi substancial en comparació a l'anterior Govern conservador que va estar al poder tants d'anys. Una altra cosa és que les grans expectatives que ha generat aquest canvi de govern facin que entre determinats col·lectius que estaven molt esperançats amb el canvi de govern vulguin visualitzar molt ràpidament aquests canvis. S'ha de demanar un poc de paciència, perquè es pugui desenvolupar l'acció de govern. Hi ha gent que té pressa per veure que el Govern fa més coses, però no tenc l'opinió que hi manqui un impuls polític a l'acció de govern. La meua impressió és que s'està treballant a un ritme bastant accelerat, es fa molta feina. Una altra cosa que he de desta-

«S'ha de demanar paciència perquè es pugui desenvolupar l'acció de govern»

de llei i té una cosa molt positiva i és que, a l'hora de fer un organigrama de com funciona el consell, es pot fer de diferents maneres, preveu distintes maneres de gestionar les competències que tenen els consells insulars i això és un punt positiu.

Aquesta llei soluciona el tema del finançament dels consells insulars?

No soluciona el tema dels finançament dels consells insulars, perquè encara hi ha pendent una altra llei que donarà una solució definitiva al finançament dels consells. Aquest és un tema importantíssim i cap a l'any que ve s'hi haurà de donar una solució definitiva. S'ha de dir que, per primera vegada, el Govern de les Illes ha fet un esforç importantíssim per millorar el finançament dels consells insulars en els pressupostos del 2000. S'ha millorat el finançament d'aquelles competències que han estat transferides i que des dels consells valoràvem que estaven mal dotades econòmicament. En el cas d'Eivissa i Formentera enguany rebrem una ajuda major en aquest aspecte i la injecció

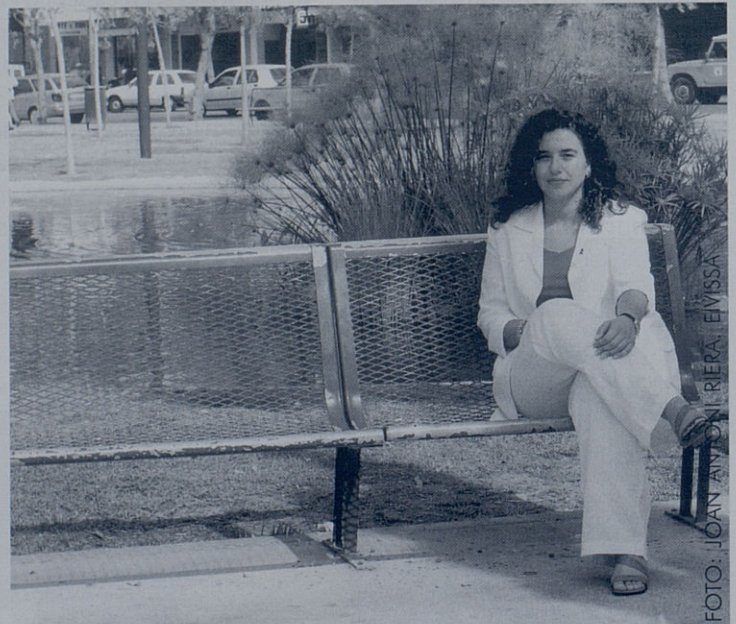

FOTO: JOAN ANTON RIERA, EIVISSA

FUNDACIÓ «SERVEIS DE CULTURA PER AL POBLE»

Per a la promoció popular de la nostra cultura estam al vostre servei

Demanau informació a c/ Rubén Darío, 12, 5è-B
07012 PALMA

Plaça Rosselló, 4A, 3r

Tel. 971 72 33 56

Fax 971 71 89 01

07002 Palma (Mallorca)

- Plànols Topogràfics
 - Medicions
 - Replanteigs
- Fotografies Aèries
 - Verticals
 - Panoràmiques
- Publicitat Aèria
- Peritatges
- Valoracions
- Projectes Agrícoles
- Estudis Mediambient

car és que, probablement, s'hagi produït un grau de participació de la gent i diferents col·lectius en el debat públic que no s'havia vist mai fins ara. Que hi hagi pluralitat en les forces polítiques que hi ha en aquest pacte, malgrat que pot suposar que en algunes qüestions es pren més temps per decidir una cosa concreta, és molt més enriquidor des del punt de vista del debat i la participació.

Un tema que preocupa especialment les forces polítiques que componen el Pacte de Progrés és el de l'ordenació territorial, el creixement, l'aigua i els residus. Com creieu que s'estan enfocant aquests temes?

El Govern en aquests temes ha fet passes importants. La Llei de mesures cautelars ja va suposar un fre de les construccions i aquí a Eivissa s'ha notat l'efecte d'aquesta llei. Però s'ha de tenir en compte que, encara que en aquests moments ho aturassis tot, que no és aquest l'objectiu, hi ha una inèrcia de totes les construccions que estan en marxa i totes les persones que tenen llicències en vigor que farà que el límit al creixement no es visualitzi fins més endavant, és a dir, que d'un dia per l'altre és difícil veure un canvi. Tot això es veurà més clar més endavant. Ara, en el cas d'Eivissa, s'està treballant en el Pla territorial, que ja està adjudicat, i s'ha creat una comissió tècnica per fer feina en aquest aspecte. Això és un procés que ve d'una reflexió sobre cap on volem anar, quin es el model territorial que volem en un futur i ja s'està posant en marxa. Amb el Pla territorial tenim una eina fonamental per poder treballar. Es comenta cada cert temps si hi

haurà moratòries per part del Govern. Les mesures s'han de prendre per no arribar tard.

El Consell d'Eivissa aprovarà una moratòria?

De moment no aprovarem cap moratòria. Cada tres mesos se'n parla. Aquestes coses es fan i punt, perquè, de parlar-ne, no en surt ningú beneficiat. Ara, és cert que des del Govern s'han estat estudiant alternatives des de fa mesos. Hem estat en contacte. Si arriba el moment de dictar alguna moratòria, ja s'anunciarà. Aquestes coses s'anuncien quan es fan i tota la resta són especulacions. (Amb posterioritat a la realització de l'entrevista, el Consell d'Eivissa, en un ple extraordinari, va aprovar les mesures cautelars de la moratòria urbanística)

S'impulsarà la rehabilitació del centre històric d'Eivissa, Dalt Vila?

Aquests dies s'ha materialitzat una opció de compra del palau de can Montero, devora l'ajuntament de Dalt Vila, s'ha comprat per rehabilitar-lo. Si no haguessin actuat així les administracions públiques, el palau hauria acabat convertit en apartaments de luxe, perquè els propietaris tenien ofertes en aquest sentit. El conservarem i li donarem usos que portin la gent cap a la zona de Dalt Vila. És molt important tot el tema de la rehabilitació, però a llarg termini, perquè tot el que suposa rehabilitació suposa inversions molt fortes que ul-

trapassen la capacitat que pugui tenir l'Ajuntament i el Consell. També està prevista la rehabilitació del castell d'Eivissa, amb la implicació del Govern balear. Aquestes inversions en rehabilitació no es poden produir només en quatre anys i hi ha d'haver

«El límit del creixement urbanístic no es veurà fins més endavant»

implicades totes les administracions.

Quant al tema de residus.

Pel que fa a Eivissa, perquè el Pla de Mallorca ja es va aprovar fa temps, des de la Direcció General de Residus s'està fent molta feina i ens han fet arribar un esborrany. Aquest pla s'aprovarà i el que importa és que, per primera vegada, des d'Eivissa i Formentera es podrà assumir d'una forma integral la gestió de residus. Ara l'únic que es fa es recollir fems i abocar-lo, però no hi ha una gestió integral dels residus urbans.

Quina política cultural està duent a terme el Consell?

Opín que en matèria de política cultural s'ha produït també un canvi respecte a l'etapa anterior i s'ha desfolkloritzat la política cultural, i no ho dic amb un sentit despectiu cap al folklore, que és molt respectable, sinó en el sentit de folkloritzar actes culturals. En això s'ha començat a fer un altre tipus de política cultural. També s'han fet esforços per subvencionar actes i activitats en català. Respecte a Formentera, el que hem in-

**erco
leta**
Gianni Rodari

**Infants de 0 a 4 anys
Ensenyament en català
Pedagogia activa
Grups reduïts
Servei de cuina**

ARQUITECE BENNÀSSAR, 46
07004 PALMA - Tel. 971 29 90 86

**erco
leta**
Gianni Rodari

tentat ha estat que els actes que abans es feien només a Eivissa es facin també a Formentera. També es va aprovar un Reglament de normalització lingüística al Consell, però es tracta d'un reglament que no difereix gaire d'altres regla-

Pla energètic, va estar a Eivissa per explicar l'esborrany del Pla energètic en què s'optava pel gasoducte, encara que no d'una forma definitiva, perquè o bé s'optava pel gasoducte o bé per dur el gas amb vaixells, cada cosa tenia les seves

coses positives i negatives. Ara s'ha optat, finalment, pel gasoducte. Crec que apostar pel gasoducte que arriba a Eivissa ha estat

una molt bona aposta. Aquesta alternativa té un menor impacte ambiental que la construcció d'una planta regasificadora d'unes grans dimensions, descomunals. La solució que s'ha pres suposa rebre el gas directament i també desestima la solució del cable elèctric submarí entre Eivissa i Mallorca. Estic d'acord amb la pro-

posta del Govern i sembla mentida que el PP hagi arribat a dir que l'única diferència entre el gasoducte i el transport amb vaixells era que la primera proposta té un cost més elevat. Ho paga que tenguim un cost més elevat si s'evita un gran impacte ambiental.

S'ha arribat a un acord amb l'Autoritat Portuària respecte al nou espigó al port d'Eivissa?

El pla inicial de l'Autoritat Portuària no incloïa només la construcció de l'espigó, sinó que era un pla de desenvolupament del port d'Eivissa. Quant a la construcció del dic de Botafoc, aquesta era l'única solució per incrementar la seguretat al port en operacions de descàrrega de combustible. L'Autoritat Portuària es va comprometre a dur endavant l'ampliació del port, que era al que ens oposàvem.

«Ara no hi ha una gestió dels residus urbans»

ments, fins i tot d'ajuntaments governats pel PP.

El Govern balear ha pres una decisió sobre el futur energètic. Sembla que hi haurà un gasoducte. Quina opinió teniu sobre aquest tema?

Cori Ramón, consellera d'Innovació Tecnològica, responsable del

FOTO: JOAN ANTONI RIERA - EIVISSA

PAPERS PINTATS I PINTURES

Casa Pomar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES
VASES I MOTLLURES

SANT MIQUEL, 77 - Telèfon 971 72 14 83 - Fax 971 71 93 12
07002 - PALMA DE MALLORCA

Ses Puelles
Estudi
de
Perruqueria

Carrer de Navarra, núm. 3, 1r - 07003 - Palma - Tel. 971 71 80 37

BIBLIOTEQUES MUNICIPALS

CORT

Pça. Cort, 1
C.P. 07001

BLANQUERNA

Sant Joaquim, 9
C.P. 07003

S'ARENAL

Pça Rul·lan Garcies, 5
C.P. 07600

MOLINAR

Xadó, 7
C.P. 07008

RAFAL VELL

Pere Ripoll Palau, 9
C.P. 07008

SANTA CATALINA

Fàbrica, 34
C.P. 07013

SON RAPINYA

Catalina March, 4 A
C.P. 07013

SON FORTEZA

St. Isidre Llaurador, 25
C.P. 07005

ESTABLIMENTS

Pça. Immaculada, 3
C.P. 07010

GÈNOVA

Barranco, 22
C.P. 07015

SON GOTLEU

Regal, 105
C.P. 07008

EL TERRENO

Núvol, 1
C.P. 07015

POLÍGON DE LLEVANT

Ciutat de Querétaro, 3
C.P. 07007

COLL D'EN RABASSA

Albuera, 1
C.P. 07007

CASAL SOLLERIC

Passeig del Born, 27
C.P. 07012

SON XIMELIS

Cap Enderrocat, s/n
C.P. 07011

L'OLIVAR

Mercat de l'Olivar, 104
C.P. 07002

GABRIEL LLABRÉS

Antoni Planas Franch, 4
C.P. 07001

SANT JORDI

Pau Bouvy, 31
C.P. 07199

SON CLADERA

Cala Serena, 3
C.P. 07009

SA INDIOTERIA

Gremi Tintorers, 2
C.P. 07009

SIOPJ

Pere d'Alcàntara Penya, 11
C.P. 07006

Michael Cagan

Mallorca pot convertir-se en un centre de creació internacional

JOANA MAS

És inventor, pintor i dissenyador, un creador a la manera dels homes del Renaixement. Des de sempre, Michael Cagan ha tengut el seu punt de referència vital a Mallorca, però ha viscut als Estats Units i Àustria.

Michael Cagan va néixer a Itàlia, després la seva família es traslladà a Tailàndia. Va passar la seva adolescència al barri del Terreno de Palma, i des de llavors té el seu punt de referència vital a Mallorca, encara que ha viscut molts d'anys als Estats Units i a Àustria. Cagan és un artista polifacètic: inventa productes, pinta per encàrrec i dissenya mobles, alguns dels quals exposa i ven en una botiga de Palma. Ell creu que les condicions de paisatge i tranquil·litat que ofereix Mallorca pot convertir-la en un centre de creació internacional.

En què trebal·leu en l'actualitat?
Estic enllestint el prototip d'una llauna de beguda que es pot obrir i després tancar, i aviat podré presentar el producte. El 1996 vaig dissenyar una motxilla de paper, la qual va guanyar el primer premi internacional, en un certa-

men convocat per una de les empreses de fabricació de paper més grans del món, la SCA. Després la motxilla es va comercialitzar a Àustria.

Cagan, emperò, ha treballat bàsicament en l'àrea del disseny de la indústria de l'automòbil i les motos, i en productes esportius. «He pintat prototips de cotxes per a la casa Porsche o l'antiga Mercedes (ara fusionada en Chrysler), per a la qual vaig fer el disseny de presentació d'un cotxe innovador que funcionava amb nitrogen a una exposició de Hannover davant de més de 400.000 persones. També he dissenyat el color per a bicicleta de fabricants japonesos», explica.

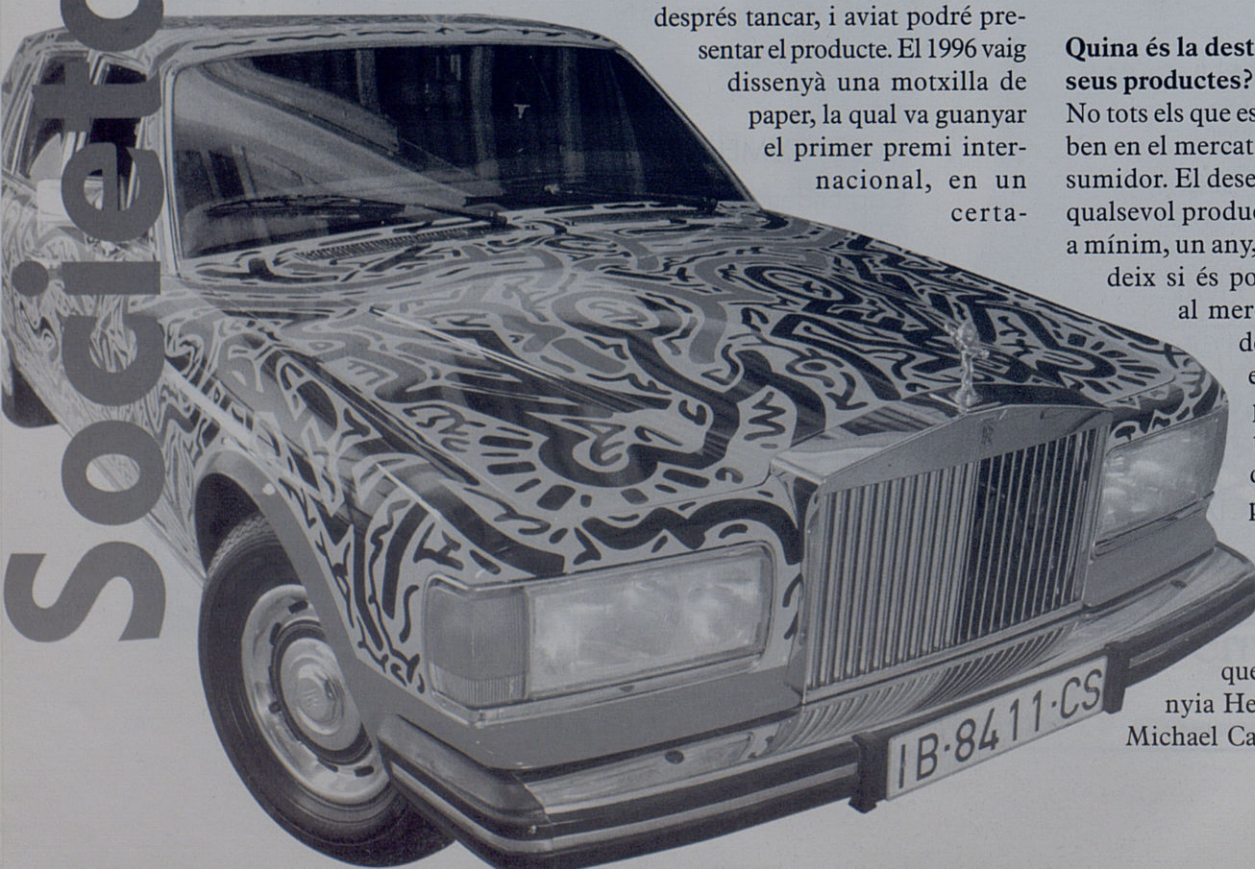
Quina és la destinació final dels seus productes?

No tots els que es produeixen acaben en el mercat i arriben al consumidor. El desenvolupament de qualsevol producte es torba, com a mínim, un any, i llavors es decideix si és possible llançar-lo

al mercat. Altres vegades, t'encarreguen el disseny d'un producte, que entregues i al qual després perds la pista. És el cas d'una caixa que vaig idear per mantenir les begudes fresques per a la companyia Heineken.

Michael Cagan es considera

Societat

La personalitat creativa de Cagan és nota en la seva producció artística. A les fotos, un llit dissenyat per ell, un Mercedes pintant a mà i diferents objectes dels quals n'ha fet els prototips: raquetes de tennis, una beguda energètica i unes botes de patinar.

un inventor i dissenyador bastard, «ja que he anat aprenent a força d'experiència». Encara recorda quan als dotze anys veia com el seu veí de la casa familiar del Terreno culejava cada dia la moto. Ell, en aquell temps, ja era aficionat a arreglar les motos dels amics. «Un dia li vaig demanar a la mare que em comprés una moto, però com que la que jo volia era massa cara me'n va regalar una altra. La vaig transformar i la vaig vendre per poder comprar-me la que realment volia». I així començà la carrera professi-

onal de Cagan. Cap a l'any 1988, va muntar a Palma un taller de pintura de motos. Després d'un temps, Michael va observar el panorama professional de l'Illa i va arribar a la conclusió següent: «Si m'havia de dedicar a alguna cosa que tingués a veure amb el turisme, era millor que adreçés les meves

passes professionals cap a un altre lloc». I Michael Cagan va anar a parar als Estats Units, concretament a San Diego (Califòrnia), on va treballar per a companyies d'assegurances de motos, on Cagan pintava rèpliques de les originals. Després de cinc anys en un taller de motos propi i cansat de la violència de la vida nord-americana viatjà a Àustria. «Allà em vaig dedicar a desenvolupar prototips de material esportiu com raquetes de tennis de la marca Völkl, xassissos per a monopatins i taules de surf, i botes de patinar. Això era després revisat pels enginyers, els quals enllestien el producte final. Per aquell temps també vaig realitzar un petit avió de publicitat de Red Bull, una de les begudes energètiques més famoses que hi ha ara el mercat».

Ara ja des de Mallorca, Cagan està engrescat en el disseny de mobles, en el perfeccionament de la llauna que es tanca i s'obre i en la restauració d'una casa a la zona antiga de Pal-

Societat

Michael Cagan, amb les eines
que utilitza per a fabricar la
llauna que s'obre i després es
pot tornar a tancar.

ma, que vol fer servir com a centre d'empreses internacionals perquè des de aquí presentin els seus productes al món. «La indústria turística distreu la gent de l'Illa de crear noves empreses o d'oferir idees innovadores al mercat. No obstant això, crec que Mallorca, per les seves condicions climàtiques, de paisatge i tranquil·litat, i la seva posició estratègica quant a la connexió aèria amb Europa, es pot convertir en un centre de creació internacional en un futur no gaire llunyà.»

En aquest sentit, Michael Cagan,

de 30 anys, és un exemple de creatiu a l'estil dels homes del Renaixement. Ell inventa el producte, el desenvolupa, elabora la campanya de màrqueting, en fa el disseny per ordinador i, en alguns casos, realitza l'animació electrònica a manera de pel·lícula. A més, es dedica també a pintar. «Sóc un pintor en el més antic sentit de la paraula; ho faig per encàrrec i en qualsevol estil. El que vull no és copiar, sinó replicar. Si em limités a copiar el quadre, no tindria vida, vull que l'obra tingui una vida paral·lela respecte a l'original».

Suposo que després de la seva afició a les motos no recorrerà Mallorca amb cotxe?

No, tenc dues motos Kawasaki.

Pensava que tal volta tindria una Harley Davidson?

M'agradaria. De fet, vaig pintar diversos dissenys per a un dels sis concessionaris d'aquesta marca més importants dels Estats Units, però les Harleys són per passejar, i a mi m'atreu la velocitat.

*marnic@oce.es

**ESPECIALISTES
EN ARTICLES
DE MUNTANYA,
CÀMPING, ESQUÍ
I ESCALADA**

T'equipem per l'aventura

**ES
REFUGI**

Via Sindicat, 21 (pati interior)

Palma

Tel. 971 71 67 31

Fax 971 71 85 97

refugi@detallsport.es

A black and white photograph of two men in suits shaking hands in a courtyard. The man on the left is holding a briefcase, and the man on the right is holding a folder. They are standing on a cobblestone path. In the background, there is a large potted plant and a stone pillar. The scene is framed by a metal railing in the foreground.

Qualitat en la Gestió

"SA NOSTRA" és una entitat de persones per a persones, gestionada sota els principis de qualitat total i sempre orientada cap a la satisfacció del client.

La confiança dels nostres clients és un estímul constant de superació. Per això, donam suport als sectors que generen benestar per a la nostra comunitat. Perquè les Balears són la nostra raó de ser.

**"SA
NOS
TRA"**

CAIXA DE BALEARS

Mancor, un poble als peus de Massanella

GASPAR VALERO

Mancor de la Vall és un terme municipal situat als peus del puig de Massanella. Compta amb 19,9 km² de superfície i 903 habitants (cens de 1996). Fins a l'any 1925 depengué del municipi de Selva. Quan la independència municipal, l'Administració obligà a posar l'afegitó «del Valle» –normalitzat l'any 1984–, per distingir-ne la denominació del gairebé homònim Manacor.

Començam la visita per l'església parroquial de Sant Joan Baptista. Al segle XIII, els mancorins havien d'anar als oficis religiosos a la parròquia de Selva. El primer temple de Mancor fou el de Santa Llúcia, del segle XIV, aleshores a mig camí entre els dos llogarets de Mancor i Biniarroi. El major creixement de Mancor féu que el 1588 s'iniciàs la construcció d'un nou temple dins el recinte urbà, concretament a la plaça de Dalt. L'any 1606 s'acabà la construcció del temple, dedicat a sant Joan Baptista. El 1635 ja existia el fonsar. El 1770 l'església de Mancor aconseguí la categoria de vicaria *in capite*, sufragània de la parròquia de Selva. El primer vicari fou el futur bisbe de Mallorca Bernat Nadal. El 1833 un incendi destruï una part de l'església vella de Mancor, cosa que accelerà l'acabament de l'església nova, començada l'any 1800 i paralitzada alguns anys després. Aquest nou edifici, situat més a ponent que l'anterior, l'any 1843 fou dedicat al culte. L'església nova és d'estil neoclàssic, fou projectada per fra Miquel de Petra. L'any 1913 fou erigida en parròquia.

La façana del temple mostra un portal de llinda coronat per un frontó triangular, desornamentat. Més amunt, s'hi obre un rosetó. La definició superior és una testera triangular, amb una finestra cegada. A l'esquerra sobresurt el campanar, adossat a l'edifici; la part superior té secció quadrada, amb un coronament octogonal amb vuit obertures d'arc rodó, i un remat en forma de bulb piramidal. El portal lateral, que dona

al carrer del Metge Josep Mateu és de llinda i té un frontó triangular.

L'interior mostra una sola nau dividida en quatre trams de volta de canó amb llunetes. Als peus del temple hi ha la tribuna del cor, amb un arc rebaixat i volta d'aresta. L'orgue és obra d'Antoni Portell i data de l'any 1856. Les capelles laterals són quatre per cada costat, amb obertures d'arc rodó.

El presbiteri conté l'altar major i el retaule major. Aquest fou traslladat des del convent de Sant Bartomeu de les monges de la Misericòrdia, de Ciutat. Mostra tres carrers, amb el central presidit per la imatge del titular del

Casal de Son Morro.

temple, sant Joan Baptista; és una obra de 1844, de l'escultor Miquel Torres. El cos superior presenta una imatge de la Mare de Déu. El carrer de l'esquerra conté una pintura de sant Agustí i el de la dreta una altra de santa Mònica. Les parets laterals mostren escenes de la vida de sant Joan, obra de Salvador Torres.

Les capelles de l'esquerra o de l'Evangeli són les següents: la primera, sota la tribuna, consta només d'un petit nínxol que conté la imatge del Sagrat Cor. La segona és la de sant Antoni; el retaule procedeix del convent de Santa Margalida de Palma. A la part inferior, hi ha una imatge ja-cent de sant Probus, amb una re-

líquia d'aquest sant i l'escut dels Descatlar, obra de l'escultor Miquel Torres. La relíquia fou donada pel marquès del Palmer l'any 1846, que l'obtingué del papa Gregori XVI. A l'àtic, hi ha una pintura de sant Jordi. A la paret de la dreta hi ha el sepulcre de Jordi Abri-Decatlar i Santandreu, primer marquès del Palmer, mort l'any 1850; és obra del marbrista francès Desgrange. El tercer espai és ocupat pel portal lateral. El quart és la capella de la Immaculada, amb retaule

barroc presidit per la imatge de la titular, amb una pintura de sant Pere a l'esquerra i una altra de sant Andreu a la dreta. A l'àtic hi ha un llenç de l'Ascensió de Crist. El retaule procedeix del convent de Santa Margalida de Palma. La imatge de la Puríssima data de 1920, obra de l'escultor Guillem Galmés. A la paret de la dreta hi ha un llenç de sant Alonso Rodríguez.

Les capelles de la dreta o de l'Epístola són les següents: la primera, sota la tribuna, és la de sant

Itineraris

Sebastià; té una planta més fon-
da que les altres capelles, ja que
no forma part del pla original ar-
quitectònic sinó que es beneí
l'any 1942, aprofitant la volta que
sostenia l'estança de les manxes
de l'orgue; el retaule és l'únic que
es conserva de l'església vella. La
segona és la del Sant Crist de
l'Empar, amb retaule barroc que
procedeix del convent de mon-
ges de la Misericòrdia; la imatge,
en canvi, prové de la sala capitular
del convent de Sant
Domingo; compta amb cambril
per a la veneració de la imatge.
La tercera és la capella de la Mare
de Déu del Roser, dita també de
la Mare de Déu del Bon Port, ja
que la imatge, de pedra de
Santanyi, prové del convent de
Sant Domingo, on tenia aquest
nom i gaudia de gran devoció
entre els mariners; el retaule pro-
cedeix del convent de Santa Mar-
galida de Palma; a la part inferi-
or hi ha una imatge de la Mare de
Déu Morta, i a l'àtic una figura
de santa Catalina Tomàs; als la-
terals, a l'esquerra hi ha la imatge
de sant Domingo, procedent del
convent del seu nom, i la de sant
Francesc, a la dreta. La quarta
capella és la de sant Josep; el re-
taule barroc fou portat del con-
vent de Santa Margalida de Pal-
ma; conté la imatge del titular al
centre, i una de santa Bàrbara a la
part superior. La predel·la acull,
des de 1926, la cova del betlem.
La paret de la dreta mostra una
pintura de sant Joan, mentre que
la de l'esquerra conserva una tau-
la pictòrica del segle XVI, una de
les obres més interessants de l'es-

glésia, titulada *Les tres generaci-
ons*. És una obra de Joan Desí (do-
cumentat a Mallorca entre 1481 i
1520), i fou restaurada l'any 1997.
Possiblement, prové de l'antic
convent de Sant Domingo de
ciutat.

Rere l'església, passat el portal la-
teral, trobam la **Rectoria** de
Mancor (C/ del Metge Josep Ma-
teu). Té aquesta categoria des de
l'any 1913, quan la vicaria esde-
vingué parròquia. Consta que
l'any 1726 Andreu Mateu –
Mangola– llegà cases i corral per
a habitatge del vicari; aquesta
casa, que a partir de 1770 consti-
tuí la primera vicaria, estava si-
tuada a la plaça de Dalt. L'any
1845, ja consagrada la nova esglé-
sia, el vicari P. Carvallo sol·licità
permís per vendre-la i aixecar una
nova vicaria més a prop del nou
temple. L'edifici s'inaugurà l'any
1850 i segueix l'estil de les cases
del poble. L'accés des del costat
del portal lateral de l'església es
fa per una portalada d'arc rodó.
Té façana amb dues plantes d'al-
çat. El portal és de llinda; a l'es-
querra s'hi situa un colcador, i hi
ha una finestra a cada costat del
portal; a més, a l'esquerra s'obre
un portalet sobre una escaleta. El
primer pis mostra tres finestres,
balconera la d'enmig.

La **font de Mancor** és un *qanat*
d'època islàmica. Apareix docu-
mentada l'any 1232 quan Rotlà
Lay, que havia rebut de Jaume I
l'alqueria de Mancor, la lliurà a
dotze repobladors. Els habitants
de Mancor empraren la seva ai-
gua durant segles per beure, per
rentar i per abeurar el bestiar. La
que sobrava, servia per regar
l'hort de Son Simó. El 1720,
Gabriel Coc, de Son Simó, pre-
tengué ser propietari de la font,
però fou declarada d'ús públic. El
1839 la Diputació Provincial de
Balears hi bastí un porxo i abeu-
radors. El 1973, el seu cabal fou
connectat a la xarxa d'aigua po-
table del municipi. El 1991, el
conjunt de la font, amb abeura-
dors i rentadors, fou acuradament
restaurat. La font capta l'aigua per

ha drenatge, mitjançant una ga-
leria de 30 m de llargària, coberta
amb volta de canó de pedra seca,
que arriba al pou mare, el qual és
tapat per una gran llosa mòbil per
facilitar la neteja de la galeria. L'ai-
gua discorre per una canaleta de
teules canaleres. La font pròpia-
ment dita consta d'un arc i una
pica situada sobre tres graons; a
l'esquerra hi ha unes piques allar-
gassades a manera d'abeurador.
Els rentadors mostren una es-
tructura de planta rectangular,
amb coberta a dos aiguavessos,
amb un pilar quadrat central que
sosté una jàssera, i amb obertures
de dos arcs a la dreta i un arc als
laterals curts. La pica dels renta-
dors té forma arrodonida.

El casal de **Son Morro** antiga-
ment era propietat de la família
Morro, de Binissalem. Més tard
passà a la família Beltran; concre-
tament, el 1833 apareix docu-
mentat Andreu Beltran de Son
Morro. De principis de segle XX
fins al 1942 fou propietat de Sal-
vador Beltran Gralla (1869-
1942), primer batle de Mancor
(1925). L'edifici té façana orien-
tada a xaloc, amb dues plantes
d'alçat. El portal forà és d'arc
rodó; té tres finestres al costat es-
querre i una al dret. La planta
principal, al primer pis, mostra
dues finestres renaixentistes, a
més de dos balcons moderns, en-
cara no acabats. L'interior conser-
va la tafona. Aquesta ocupa una
estança de planta rectangular,
amb sòl emmacat i coberta d'un
aiguavés, reformada. Data del se-
gle XVII i estigué en funciona-
ment fins devers 1930. L'any 1994
fou declarada bé d'interès cultu-
ral. Conserva la premsa de biga i
el trull.

Son Simó des del segle XVI era
propietat de la família Coc. El
cadastre de 1594 esmenta Joan
Coc fill de Simó. El 1720, era de
Gabriel Coc, que tingué un plet
amb els consellers de la parròquia
sobre la propietat de l'aigua de la
font de Mancor. El 1800 es docu-
menta Llorenç Coc de Son Simó.
El llinatge Coc desaparegué com

Tafona de Son Colell.

a propietaris de Son Simó per matrimoni de Francesca Coc amb Jacint Martorell de Son Picó. La casa presenta dues plantes d'alçat i un elegant portal forà d'arc rodó. A l'esquerra hi ha un altre portal i, més a l'esquerra encara, la portassa de la tafona, que es conserva molt modificada.

Son Collell (C/ de Bartomeu Reus, 25). El 1594 apareix documentat Mateu Martorell, àlies Collell. Entre 1690 i 1700 era propietat de Jaume Amengual. El 1800 es documenta Jaume Amengual de Son Collell, doctor en medicina. El 1833 apareix documentat Llorenç Armengol de Son Collell, i el 1854 Jaume Armengol. Té façana amb tres plantes d'alçat. El portal forà és d'arc rodó, amb una finestra atrompetada a cada costat. El primer pis mostra un balcó damunt el portal, amb dues finestres a l'esquerra i una a la dreta. El porxo té tres finestres. A l'esquerra, un bloc constructiu diferenciat presenta una portassa i una finestra a la part superior. L'interior mostra un vestíbul amb un pedrisset a l'esquerra i amb coberta de bigues. Amb un graó en capamuntada i un arc rebaixat, comunica amb una clastreta de planta quadrada. Davant, hi ha el portal d'arc rodó que dona accés a la sala. A la banda de la dreta, un portalet escarser conté l'escala que puja als pisos superiors; el replà primer acull unes rajoles de la Mare de Déu de Collell, de Barcelona, de factura moderna. A l'esquerra de la clastra, un portal de llinda dona entrada a la tafona, amb trull, una premsa mecànica i la premsa de biga. És curiós observar els forats dels graners a la clastra.

La finca de **Turixant** ha anat lligada a la família Mateu. El nom prové de la possessió d'Escorca anomenada Turixant de Baix, propietat també de la família Mateu, la qual, des de 1672, tenia posada a Mancor, origen de l'actual finca. El 1800 es documenta Arnau Mateu de Turixant. Un personatge destacat en fou l'historiador Bernadí Mateu Amengual, que l'any 1893 publicà una història del poble. El darrer propietari de Turixant de la família Mateu fou

Sebastià Mateu Amengual, mort l'any 1932, que llegà tots els seus béns a l'església, en forma de fundació pia. Aquesta fundació va vendre les cases de Turixant i els jardins adjunts al pare de l'actual propietari, Joan Martí Martorell. Actualment, les cases es dediquen a restaurant. Tenen façana de tres plantes d'alçat, amb portal forà d'arc rodó, de pedra; als costats del portal hi ha sengles colcadors. Al primer pis destaca un balcó. De l'interior, adaptat a restaurant, són remarcables les peces de l'antiga tafona.

La finca de Turixant està lligada a la família Mateu.

Relojería Española S.L.

Fundada en 1885

Concessionari Oficial

Ω
OMEGA
LONGINES
SWISS WATCHES

TE
TISSOT
Swiss Quality Time

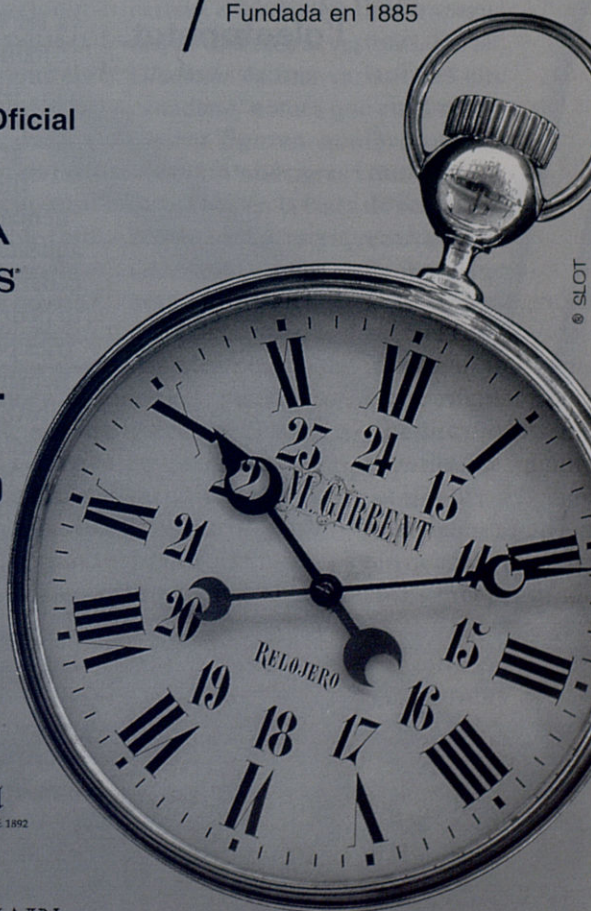
RADO
Switzerland

CK
Calvin Klein watches

Hamilton
AMERICA'S TIMEKEEPER SINCE 1892

PIERRE BALMAIN
SWISS WATCHES

swatch
SWISS MADE

NOVA ADREÇA

Plaça de Cort 14
Tels.: 971 721 563 - 971 724 344
Fax.: 971 714 369

Tendències **cinefàgia**

Gladiator, la perfecció és avorrida

MATÍAS VALLÉS

El cine és l'art —o la indústria— de les casualitats. A mesura que es multipliquen els factors implicats en la realització d'una pel·lícula, i creix exponencialment el nombre de productors, s'incrementa l'aleatorietat.

Hom no pot localitzar a cap extra de *Gladiator* un rellotge de polsera, i aquest és el major grau de perfecció a què pot aspirar un *peplum*. La precisió de la darrera pel·lícula de Ridley Scott és tan odiosa que provoca la revulsió i repulsió de l'espectador —els crítics de cinema sempre s'identifiquen amb l'espectador en abstracte, encara que cap membre de l'audiència comparteixi les seves inclinacions i les seves declinacions. El primer que ens va alertar contra els productes acabats va ser Carlos Fuentes, estiuejant habitual a Mallorca. Amb motiu de la concessió del premi Cervantes, va associar un grau d'imperfecció a la gran literatura. La millors joies cinematogràfiques comparteixen aquesta sensació de precarietat, la constatació dels decorats i del cartó pedra. Lleus desajusts i asimetries permeten que les deesses cinematogràfiques s'apropiïn de les nostres consciències (vegeu Ava Gardner). L'art es caracteritza pel toc humà. En aspirar a allò sobrehumà, *Gladiator* es queda en inhumà.

El més interessant de *Gladiator* és que hagi servit a Russell Crowe per conquistar Meg Ryan. A part, és tan perfecta que només li falta parlar. És a dir, l'astorament es detura davant un argument il·letrat, infantil, desenvolupat amb diàlegs infames ex-

cepte en la parcel·la reservada a Oliver Reed. No ens ha d'estranyar que l'inquietant actor britànic morís davant la impossibilitat de donar forma a aquesta incoherent amalgama. Richard Harris, com a segona baula europea en pantalla, també és conscient de la farsa que s'està perpetrant, encara que ens ha excusat la seva mort real per no complicar la comercialització de la pel·lícula. La idea del general reconvertit en gladiador és tan increïble que es requereix una sobre-dosi de digitalització perquè sigui digerida per l'audiència. Encara que aquesta audiència estigui composta per joves nord-americans. Algú al·legarà que el rendiment econòmic contradiu tot el que hem dit anteriorment. Per explicar aquest fet, caldria fixar-se en la sequera de la resta de la cartellera. La batalla de les legions romanes contra els bàrbars a les Germanies, que obre *Gladiator*, passarà a la història de la fotografia, igual que la primera mitja hora de *Salvar al soldado Ryan*. Allunyant les evocacions de John Millius i el seu *Excalibur*, assistim a un espectacle visual impecable. Tanmateix, l'acció es deté quan Ridley Scott ha de començar a narrar una història. Comencen les vacil·lacions i les indecisions. Com que cal sobreviure a un altre producte de llarga durada —si no li treus tres hores a l'estudi, no ets ningú en la Indústria—, l'espectador (vegeu el primer paràgraf) es dedica a localitzar homenatges més o menys explícits a *Blade Runner*. Amb aquesta pel·lícula, el director britànic no va ingressar només en la història del setè art, sinó del segle XX. Hom li ha retret la incapacitat

tat per reproduir aquella revisió de l'apocalipsi, però una vida dóna per a un sola obra mestra i, si tenim en compte *Alien*, Scott en va pintar dues abans de fer els 45. Més trist resulta que hagi perdut el ritme, de la qual cosa va donar testimoni en la violència somrient de *Thelma i Louise*.

La il·luminació i els vels que suren pel palau imperial estan calcats de la Tyrell Corporation, que fabricava replicants a *Blade Runner*. Un ambient d'encens, un predomini d'allò rogenic, una tendència a les formes piramidals amb la ciutat als peus. Tanmateix, l'apoteosi de la complicitat es va produir quan Joaquim Phoenix, el malvat emperador Cómodo, asfixia el seu pare Marco Aurelio entre els seus braços. El filòsof mor de la mateixa manera que Frank Tyrell, a mans del seu fill Roy Batty —Rutger Hauer, en una de les interpretacions memorables de la història del cine—, el replicant del qual se sentia més orgullós. Ben mirat, els dos parricides comparteixen la mateixa mirada al·lucinada, que en el cas de l'*imperator* reflecteix la sensació que Roma és tan lluny de les seves referències extracinematogràfiques com Venus. Cal agrair a Ridley Scott que no hagi inclòs a *Gladiator* gaires al·lusions a *Black Rain* o a la seva somnolenta reconstrucció del descobriment d'Amèrica, en la qual es demostra que Colom també era francès. En resum, un creador de pel·lícules bellíssimes des de la seva fascinant *Los duelistas*, un director els col·laboradors del qual destaquen que és «molt visual», ja que analfabet o poc lletrut varen deixar de ser un insult fa temps. Ridley Scott és un impecable creador d'atmosferes. Aquesta concepció s'inicia amb els seus *ridleygrames*, aquestes vinyetes en què exposa —gràficament, sempre sense paraules— la seva intenció filmica. Precisament per això, i en un incís, la seva pretensió que Rick Deckard/Harrison Ford també era un androide no resisteix la mínima anàlisi.

La recerca de la perfecció comen-

ça pel títol. La paraula 'gladiator' és apetible per als nord-americans, els rima amb *Terminator* i subliminalment hom els està oferint el producte d'un exterminador professional. En principi, hi havia el risc que les caducades armes blanques no aconseguissin les matances que va perfeccionar la pólvora. Tanmateix, aquest inconvenient menor s'ha solucionat mitjançant els enfrontaments massius, fins a aconseguir que els recomptes de baixes s'igualin amb els de qualsevol superproducció matancera que s'apreciï. En els idiomes romànics, la terminació -ator es fa difícilment pronunciable i aspra, per la qual cosa ha estat modificada paulatinament. Per als saxons, la rugositat queda resolta fonèticament, amb una pronúncia-eitor que suavitza la imatge demoledora del terme. A *Gladiator*, el públic nord-americà ha anat a veure-hi un matador invencible. Avui dia, EUA abraça el conjunt del Planeta.

El missatge polític de *Gladiator* és retrògrad i vulgar, una excusa per compassar una carnisseria. Hi ha més imaginació per determinar l'agulla de la capa d'un dels lluitadors que per entendre sumàriament el significat de l'Imperi romà. Isaiah Berlin afirma que la pregunta bàsica que ha de respondre un historiador es planteja en els termes «els homes, què fan i experimenten, i per què i com?». Evidentment, aquest interrogant tan poc visual no sembla ni tan sols esbossat a la pel·lícula. A més a més, sempre hi ha al voltant un rival que s'ha de degollar urgentment,

la qual cosa no deixa gaire espai per a reflexions. Fins i tot els actes més sanguinolents es perpetren enmig d'una simfonia estètica. Les cançons d'inspiració africana que teixeixen el fons musical obliguen a la comparació amb un altre espectacle consumit per la perfecció, el Cirque du Soleil. També aquí t'enfurisma que no hi hagi una sola carrera a les malles dels trapezistes, ni una taca al vestuari. De fet, *Gladiator* és una variant del circ canadenc, només que en el repartiment figuren nombrosos animals. I també tigres i camells.

Si entrem en la tasca de servei públic de tot text escrit, recordem que *Gladiator* pot danyar la integritat òptica de l'espectador. La violència sincopada, vista i no vista, és a causa de les seqüeles de la matança de l'institut Columbine, Estat de Colorado. Quan uns adolescents maten els seus companys de classe, la culpa ha de ser obligatòriament del cine. Com ja va passar a *Scream 3*, s'ofereixen flaixos que no permeten observar la fulgor de la sang, perquè serveixi d'estímul —visual, evidentment—, però no d'invitació a imitar els mètodes Russell Crowe. Ridley Scott està molt allunyat de tot això. La segona part d'Hannibal Lecter està més a prop de les seves preferències i geografies, encara que no es titularà *Psychogladiator*. En encarregar la pel·lícula a un home que amplià un dia els límits de la nostra comprensió visual, es comprova que en la Indústria del cine no queda espai per a l'art.

Eduardo Arroyo

L'art i la vida segons Eduardo Arroyo

CRISTINA ROS

Primer de tot, cal confessar que qui subscriu aquestes línies mai no ha parlat amb Eduardo Arroyo. Simplement, s'ha dedicat a escoltar-lo, llegir-lo, seguir les seves polèmiques, però, sobretot a mirar les seves obres: pintures que contenen coses, escultures que són un acudit o tota una història i, molt especialment, uns papers, múltiples papers, en els quals hi ha sensibilitat, ofici i comunicació en un equilibri de forces realment admirable.

Més que la de la major part dels artistes, l'obra d'Eduardo Arroyo parla d'ell mateix. És la història de les seves passions, de les vivències i, molt per sobre de tot això, és la història d'una forma de veure la vida, el país i les seves coses. A l'exposició que, al llarg de tot l'estiu, ocupa les dues plantes del Centre Cultural Contemporani Pelaires, al carrer de Can

Verí, de Palma, hi ha una mostra justa del que és la vida i l'art segons Arroyo. No és una mostra exhaustiva, no és una gran retrospectiva, no hi són totes les èpoques -i predomina el darrer decenni-, ni tan sols es pretén representar tots els camins de qui és un gran passejant, un magnífic *voyeur*, un curiós insaciable, un vividor... i un contador d'històries, de les seves històries i de les dels seus. L'exposició de Pelaires ofereix la possibilitat d'afrontar-se amb alguns retalls d'aquesta vida llarga i prolífica, plena d'experiències. I és que si cada una de les obres d'Eduardo Arroyo és una història, al centre d'exposicions de Palma n'hi ha tantes, d'històries, com peces ocupen les parets i l'espai intermedi.

Per començar, s'ha de tenir en compte, com és ben sabut, que l'artista madrileny es va exiliar a París el 1958, i que, fins als darrers anys, no ha alternat la residència a la ciutat del Sena amb la del Manzanares. Amb la mateixa comparació dels dos rius es podria trobar l'argument per a una obra d'Arroyo. La residència francesa de l'artista no és un fet intranscendent. La distància que li concedeix París és imprescindible per a la seva obra. Treballada i, sobretot, viscuda

Tendències art

a Madrid, l'obra d'Eduardo Arroyo seria absolutament distinta.

A París, aquell artista que havia militat en l'extrema esquerra fins que el Règim li va donar el *passaport*, va aprendre a contemplar Espanya i, sobretot, l'*espanyolada*. Arroyo ha comentat en nombroses ocasions que els seus amics francesos no es podien creure allò que els contava d'Espanya. És un vell consell el que diu que si vols que no et creguin, has de dir la veritat. I a més, l'has d'expressar amb la barra ben esmolada, amb altes dosis de frivolitat, com qui no vol la cosa, la ironia justa i la rialla sempre girada primerament cap a un mateix. Un poc així és la seva obra.

Eduardo Arroyo no tan sols va aprendre a contemplar l'espanyolada, sense intentar comprendre-la, sinó a parlar-ne. I no es va limitar a fer-ho per al nucli d'amistats franceses. En va fer obra, perquè en parlàs allà on fos i amb qui es trobàs, ja molt lluny de l'artista, el qual, quasi segur, ja ha oblidat aquella història.

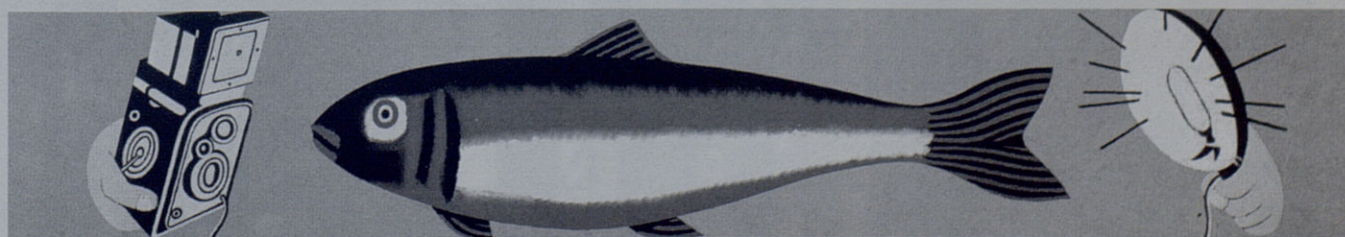
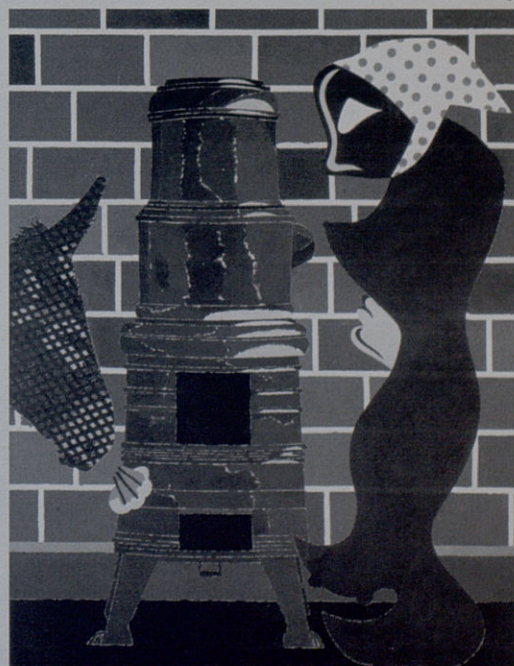
Les obres d'Eduardo Arroyo són, al cap i a la fi, els productes d'un joc constant amb la realitat. Filles d'una mirada intel·ligent, sobre les teles, els papers o en l'acoblament d'una escultura -ocurrències i més ocurrències, però sobretot molt d'ofici-, ocupen un lloc determinant l'home i les seves situacions, ridícules moltes vegades; la política i les seves conseqüències; el passat, el present i el futur animal de l'espècie humana, però també tots aquells petits o grans vicis pe-

destres que té l'artista mateix: els toros, la boxa, el futbol, el cinema, la literatura, el teatre i el joc de la vida, de tot el que li proporciona la vida.

Les obres d'Arroyo no tenen una qualificació possible, sinó moltes. Vitalistes, apassionades, crítiques -i per això polèmiques-, obsessives i amb unes dosis d'humor, del tot explícit, difícilment superables.

La pintura, l'escultura, l'obra d'aquest artista en general és fàcilment llegible. És, si es pot dir així, frívola, però no superficial. I amb aquesta mena de frivolitat, amb aquesta capacitat per observar des de fora les situacions, els fets i les actituds, amb aquesta forma de plantar cara a la realitat, queda clar que Eduardo Arroyo es diverteix i diverteix l'espectador.

Però va més enllà, molt més enllà d'un simple *divertimento*. Darrere cada una de les obres d'Arroyo hi ha un procés intel·lectual, al qual ell mateix s'ha encarregat de llevar importància. Però el fet és que hi és. No hi ha un color, ni una mescla xocant de colors, ni un material, ni un objecte trobat i incorporat, ni una composició, ni una proporció, ni un personatge, ni una pinzellada perquè sí. Hi ha, això sí, un enfrontament directe i valent amb l'obra, i un passar, un poc o un molt, del què en diran.

Tendències llibres

BIFI MESQUIDA

Cap a la lectura intel·ligent d'estiu

Quan aquesta calor sahariana ataca i et posa de mal humor totes les neurones, quan mires com la sequera fa matx a tota la botànica, intenta consolar-te amb la lectura que és aigua de saviesa per al cor del cervell: aquell que t'ajuda a viure. Vet aquí tres llibres que t'ajudaran a llegir amb més sabor, amb més gust. *Noticias de libros* (Editorial Península) del savi poeta Gabriel Ferrater, recopila en versió castellana 225 informes de lectura que va fer per a diverses editorials. Alguns d'aquests textos ja sortien al magnífic llibre *Papers, cartes, paraules* (Quaderns Crema). A través d'aquestes 302 planes es frueix del sarcàstic, humorístic i íntim pensament personal de Ferrater sobre un caramull d'autors coneguts i que no havia sentit anomenar mai Cela i Auden, Nabokov i Iserwood, Eric Auerbach i Jack Kerouac, Boris Vian i Northrop Frye, etc.). Teca intel·lectual de la bona

en què la *boutade* i l'exabrupte es conjuguen amb l'admiració, la curiositat i la capacitat de sorpresa per l'escriptura vista per una de les ments més lúides del segle. Harold Bloom és l'autor d'un llibre que va esdevenir un best-seller: *El cànon occidental* (Empúries en català i Anagrama en castellà), que va moure polèmiques a betzef. Ara ens dona *Com llegir i per què* (les mateixes editorials), que amb l'aspecte d'una guia de lectura per a estudiants es converteix en una joia per a qualsevol amador dels llibres. Amb llenguatge planer i entretingut esquartera un bon feix d'obres literàries (Dostoievski i Txékhov, Borges i Milton, Cervantes i Dickens, Proust i Melville, Mann i Morrison i sobre tots Shakespeare) i ens dona un fotimer de bones i excel·lents raons per llegir-les o rellegir-les amb el gust com a far. La didàctica ben feta amb la provocació descarada com a eina.

Dels països catalans

Trobar col·lectius que defensin la construcció dels Països Catalans des de posicions d'esquerra és un fet tan rar com estimulants. El col·lectiu Terra i Llibertat està format per divuit persones de perfils professionals molt diversos, encara que moltes estan relacionades amb indústries de la cultura, que s'han dedicat aquests dos darrers anys a visitar

totes i cadascuna de les comarques de les terres catalanes i a confeccionar un centenar d'entrevistes amb persones de tot el teixit associatiu. El resultat és el llibre *Terra i Llibertat. 100 entitats dels països catalans* (Edicions 62) que sense arengues ni patriotismes barats mostren l'enorme riquesa associativa de les dones i els homes d'aquest país. El

professor Josep Maria Terricabres en un excel·lent pròleg diu: «en aquest llibre s'endevina també que, malgrat totes les dificultats, aquests homes i aquestes dones estan disposats a caminar junts i a caminar endavant. aquesta és la força última del llibre. I ben segur que també és el seu missatge més polític.» Una rara peça ben exaltadora.

Novel·les, contes i narracions per un tub

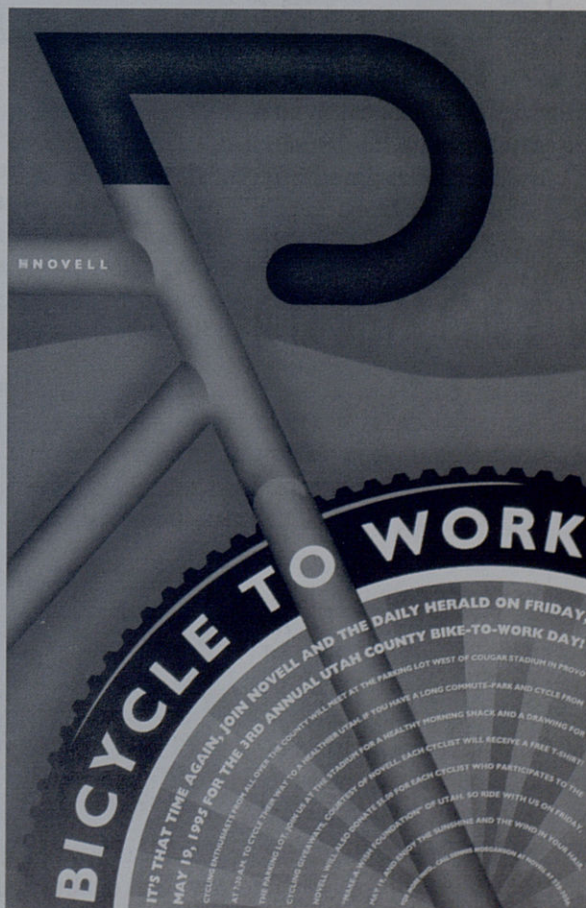
Julià de Jòdar va sorprendre a tothom amb la seva novel·la *L'àngel de la segona mort* (Quaderns Crema), que de cop va guanyar dos premis d'aquests a què no cal presentar-se perquè els donen els lectors més exigents, escriptors i crítics: el Premi Ciutat de Barcelona. Blai Bonet va quedar finalista del Premi Nacional de Narrativa del 98. Val l'alegria que entreu dins aquest univers barceloní d'un home crític de la generació dels seixants. Ara acaba de treure tres relats tragicòmics amb un títol sensacional: *Zapata als Encants* (Quaderns Crema) en què torna a estamenejar el lector amb personatges i fets que, per un cantó, semblen trets de la història més científica (Sacristan i Negri, la Caputxinada del 66 i la tancada a Montserrat pel judici de Burgos del 70, etc.) i, per l'altre

cantó, escenifiquen una ficció amb tot el suspens d'una narrativa estripada (Giorgina, voluntària de Chiapas; el Vell Gran Home, que fa una biografia de Zapata; Anselmo el progre; Dori van der Meer, gran leidi sefardita, etc.). El podeu dur al camp i a la platja. O al llit. Una alta novel·la que recorre quaranta anys d'història -des de la guerra incivil al començament de la dita Transició- és *El llibre de les mosques* (Proa/Columna) del crític Emili Teixidor. El personatge d'una mestra joveçana que viu una iniciació dura de postguerra catalana i que, per una sèrie de ben trobats atzars, esdevé dipositària d'un llibre secret ple d'obsenitats lligades amb la religió, mou una intriga que fa que quan n'has agafat el fil no el puguis amollar. Per llegir a tota i rellegir a poc a poc. Carme Riera ha continuat dins la novel·la històrica i *Cap al cel obert*

(Destino) és la recuperació del personatge d'Isabel Tarongí de *Dins el darrer blau* per mostrar un segle i mig després dels fogons dels jueus del XVII les vicissituds d'un jueu conversos que s'instal·len a Cuba. La tècnica del fulletó li permet fer-nos passar un parell d'hores amenes amb una novel·la coral i instructiva. Lorrie Moore és una professora de literatura anglesa nord-americana que amb el seu llibre de narracions *Ocells d'Amèrica* (Edicions 62) ens ofereix un fris i una radiografia d'un conjunt de personatges ben significatius d'aquell país. Amb la metàfora d'ornitòloga ens fa un catàleg cru, divertit i engrescador d'aus de tota casta i plomatge. Dotze històries per consumir a petites dosis.

Viatjar des de la butaca

Xavier Moret és un escriptor que ha fet de periodista tota la vida i ens ha donat el 1998 un primer llibre de viatges *Amèrica Amèrica* (Empúries), que ens va fer conèixer íntims i aventurers itineraris d'aquest continent inacabable. Ara ha anat a l'illa on transcorre l'acció d'aquell film extraordinari *Priscilla, reina del desert* i on tindran lloc els pròxims Jocs Olímpics de Sidney 2000. Amb *Viatge al cor d'Austràlia* (Empúries) coneixerem aquelles carreteres que tenen rectes de més de quatre-cents quilòmetres, la solitud dels pobles miners de Broken Hill i les cinematogràfiques platges de surfistes de Byron Bay, els hippies de Nimbin i el tempestuós Pacífic a la Great Ocean Road. Informacions, curiositats, contes, confidències, tot s'acaramulla amb mirada encuriosida dins aquest llibre del qual sortiràs euforitzat.

Dolcíssim Capítol

Situada en els baixos d'un edifici de 1934, just davant el magnífic obelisc del carrer de l'Arxiduc (Palma), i després d'haver estat carnisseria i botiga d'ultramarins, la veterana gelateria Ca'n Tomeu és, després d'un quart de segle, un clàssic de la popular barriada del Capítol. Amb el seu actual propietari, Anastasio Fernández, ha recuperat el gust per les coses bones d'abans de la guerra. Especialista en gelat artesà mallorquí, l'assortit que ofereix al públic és de producció pròpia i exclusiva. El secret de la qualitat? «No en té cap, de secret – ens respon amb un punt d'ironia modestia –, llevat que no hem de plànyer mai els ingredients». La principal virtut de Ca'n Tomeu, i en té moltes,

és que hi podreu prendre un granissat de taronja i tenir la seguretat material que us estau menjant una taronja granissada, menjar un gelat d'ametlla crua i veure'l del blanc de les ametlles crues –mallorquines, eh!–, demanar-ne un de xocolata i comprovar que és negre com el cacau de què està fet, i, si hi voleu gató, notar que és fet a casa, d'ou, de bessó i de consciència. Tan certa és la fe de l'home-orquestra (propietari, *barman*, gerent, *garçon*, pastisser, xocolater i gelater) en el credo dels ingredients que, si li alabes a l'estiu el gelat de fraules, et farà veure que és millor prendre'l a l'hivern... quan la fruita és del temps. Els preus, com la qualitat, segons el mercat: si, com enguany, les ametlles van cares, apujarà la inflació en el litre de gelat per emportar-se'n. Tota una garantia. A més d'una àmplia carta de gelats (de figues, però figues seques de la terra, d'albercocs per Sant Antoni de Pàdua, de mango i de *maracuyà* d'ultramar, de rom amb panes i d'After Eight) acompanyats de pastisseria pròpia, serveixen xocolates espessíssimes, tes exòtics i cafeteria en general. I, per les Verges, bunyols.

Ca'n Tomeu. Xocolateria i gelateria. Producció pròpia. Plaça del Cardenal Reig, 6. 07004 Palma. Telèfon 971 29 90 97. Obert cada dia. A l'estiu, tanca els diumenges.

Seguint tot dret el carrer de Francesc Sancho, entre l'obelisc i el pont del tren, trobam, a vint-i-cinc metres del local anterior i sense baixar de la voravia, un altre paradís de les temptacions: la pastisseria Rialfa, que regenten fa dues dècades Josep Amer Mas i la seva esposa, Marita. Rialfa és forn de pa, confiteria i, sobretot, pastisseria, de dolç i de salat. Un bon nombre de premis avalen la trajectòria de l'establiment i el gust de la casa per la qualitat del producte i per la presentació dels plats dolços. Tot temps hi dóna el seu fruit: excel·lents espinagades per Sant Antoni, ensaimades de tallades per als darrers dies, mones espectaculars per Pasqua, rosaris per Tots Sants, tortells pels Reis i un ampli assortit, notable tant per la varietat com per la qualitat, que

garanteix l'èxit de Rialfa en tots els fronts, la seva excel·lència en l'art de la pastisseria i la matrícula d'honor en el de rebosteria. El negoci, insígnia del Capítol, ha fet que aquesta barriada rebi visites dels quatre cantons de Mallorca i ha contribuït a

exportar el nom de la nostra illa en paquets d'ensaimades que són dignes portadores de la fama que precedeix el seu nom i, en aquesta ocasió, no deceben el sibarita que s'hi acosta. Són especialment destacables les de crema i les d'ametlles. «Aquí no hi ha res que sigui *light*», proclama entre rialles la madona.

Pastelería Rialfa. José Amer Mas. Forn i pastisseria. Carrer de Francesc Sancho, 17. 07004 Palma. Telèfon 971 75 05 14. Tancat els dilluns.

SANTA PONÇA CALVIÀ

DE L'1 AL 10
DE SETEMBRE
DE 2000

Festes DEL REI EN JAUME

771è ANIVERSARI DEL DESEMBARCAMENT

Divendres dia 1

20,00 h. INAUGURACIÓ de la mostra Premis Rei en Jaume 2000 de PINTURA i FOTOGRAFIA a la Sala d'Exposicions de l'Ajuntament de Calvià.

Diumenge dia 3

21,30 h. CINEMA A LA FRESCA amb la projecció de la pel·lícula *Matrix*.
Lloc: Plaça de la Pinada de Santa Ponça.

Dilluns dia 4

21,30 h. CINEMA A LA FRESCA amb la projecció de la pel·lícula *Falsas apariències*.
Lloc: Plaça de la Pinada de Santa Ponça.

Dimarts dia 5

22,00 h. SOPAR DE LLIURAMENT dels Premis Rei en Jaume 2000 i Premi ENTORN de Narrativa Curta.

Dimecres dia 6

19,00 h. Representació de l'obra *Peter Pan* a càrrec del grup Teatre Educatiu.
Lloc: Plaça de la Pinada de Santa Ponça.

Dijous dia 7

19,00h. CERCAVILES MEDIEVAL fins a la Creu de Santa Ponça.
20,00h. ACTES COMMEMORATIUS DEL 771è ANIVERSARI DEL DESEMBARCAMENT DE JAUME I a la Creu de Santa Ponça. Lectura del PREGÓ DE FESTES.
21,00 h. GRAN REVETLA LLATINA amb l'orquestra *Salsa de Reyes*. Lloc: Platja de Santa Ponça.
22,00 h. ÒPERA LÍRICA *L'elisir d'amore*, de Gaetano Donizetti. Lloc: Pavelló Galatzó. Preu: 1500 PTA
00,30 h. NIT DE FOC. Lloc: Plaça de la Pinada de Santa Ponça.
01,00 h. CONCERT DE ROCK a càrrec dels grups de joves de Calvià: *Barbaç*, *Comemierda* i *Detrimental Threat*

Divendres dia 8

18,00 h. MERCAT MEDIEVAL. Lloc: Passeig de Santa Ponça.
19,00 h. ENTREGA D'ESTENDARDS. BALL DE CAVALERS amb la Banda Municipal de Calvià.
BALL DELS ESCAMOTS. Lloc: Plaça de la Pinada de Santa Ponça.
20,30 h. DESFILADA SARRAÏNA. Itinerari: Des de la Plaça de la Pinada passant pel carrer Puig de Galatzó fins a la rotonda i tornada a la plaça.
22,00 h. BALLADA POPULAR amb els grups: *Tracalada*, *Sis Som* i *Al Mayurqa*.
Lloc: Plaça de la Pinada de Santa Ponça.
01,00 h. GRAN REVETLA BALL DE SALA amb la *Gran Orquestra Rodamons*. Lloc: Platja de Santa Ponça.

Dissabte dia 9

12,00 h. VI TRAVESSIA NATACIÓ BADIA DE SANTA PONÇA. Lloc: Platja de Santa Ponça.
18,00 h. MERCAT MEDIEVAL. Lloc: Passeig de Santa Ponça.
18,00 h. DESEMBARCAMENT dels cristians i concentració de tropes sarraïnes a la creu de Santa Ponça.
DESFILADA DE CRISTIANS I SARRAÏNS. BATALLA FINAL a la Platja de Santa Ponça amb BALL DELS ESCAMOTS.
21,30 h. WORLD DANCE MUSIC BY FERNANDISCO amb actuacions entre d'altres de *Latin.com*, *Azuquila*, *Mojito* i *King Africa*. Lloc: Platja de Santa Ponça

Diumenge dia 10

10,00 h. V PROVA DE PIRAGÜISME al voltant de l'illa Malgrat. Lloc: Platja de Santa Ponça.
18,00 h. JOCS MEDIEVALS EQUÈSTRES A LA PLATJA. Lloc: Platja de Santa Ponça.
20,30 h. CELEBRACIÓ MISSA SOLEMNE. Lloc: Parroquia Ntra.Sra de l'Esperança de Santa Ponça.
21,00 h. REPRESENTACIÓ DE L'OBRA *Un regne enmig de la mar*, a càrrec del Col·lectiu d'Actors Aficionats Independents del terme de Calvià. Lloc: Plaça de la Pinada de Santa Ponça.
23,00 h. CONCERT de la BANDA MUNICIPAL DE CALVIÀ. Lloc: Plaça de la Pinada de Santa Ponça.
24,00 h. FOCOS D'ARTIFICI. Platja de Santa Ponça.

**AJUNTAMENT DE CALVIÀ
MALLORCA**

www.calvia.com

Cultura de l'Aigua

APRÈN DE LA
NATURA.

AIGUA, NOMÉS LA
NECESSÀRIA

La natura és sàvia. Per això, les plantes mediterrànies necessiten poca aigua per sobreviure. A l'hora de planificar el teu jardí, compta amb les plantes mediterrànies. N'hi ha una varietat immensa de colors i de formes. Hi guanyaràs tu i hi guanyarà la nostra natura.

Telèfon de l'aigua
Informa't: **900 700 100**

APROFITA
L'AIGUA!

GOVERN
DE LES ILLES BALEARS

Conselleria de Medi Ambient

Quatre illes,
un país
cap frontera